Бүтүн өлкәләрин пролетарлары, бирләшин!

Азәрбајчан кәнчләри

1919-чу ил октјабрын 27-дән чыхыр

АЗӘРБАЈЧАН ЛКИИ МК-нын ОРГАНЫ • «АЗЕРБАЙДЖАН ГЯНДЖЛЯРИ»—ОРГАН ЦК ЛКСМ АЗЕРБАЙДЖАНА

№ 119 (10748) ЧҮМӘ АХШАМЫ, 6 ОКТЈАБР 1988-чи ИЛ. Гијмәти 3 гәпик.

ССРИ КОНСТИТУСИЈАСЫ /әсас ганун/

7 ОКТЈАБР ССРИ КОНСТИТУСИЈАСЫ КҮНҮДҮР

Хошбәхтлик һалал зәһмәтдәдир

«ССРИ вәтәндашлары әмәк һүгугуна, јә'ни әмәјин кәмијјәт вә кејфијјәтинә ујғун олараг вә дөвләт тәрәфиндән мүәјјән едилмиш минимум мәбләғдән ашағы олмамагла һаггы өдәнилән тә'минатлы иш алмаг һүгугуна, о чүмләдән һәвәсинә, габилијјәтинә, пешә һазырлығына, тәһсилинә мүнасиб олараг вә ичтимаи тәләбат нәзәрә алынмагла пешә, мәшғулијјәт нөвү вә иш сечмәк һүгугуна маликдирләр».

Республикамызын «ағ гызыл» усталары мәгсәдләринә доғру инамла ирәлиләјирләр. Онлар әлверишли кечән һәр бир иш күнүндән максимум сәмәрәли истифадә едир, әмәк бәһсләшмәсинә кетдикчә даһа кениш вүс'әт верирләр.

ССРИ Конституснјасы күнүнү лајигли көстәричиләрлә гаршыламаг үчүн Ағчабәди рајонунун кәнч «ағ гызыл» усталары да бу күнләр тарлаларда әсл һүнәр нүмунәси көстәрирләр. Рајон комсомол комитәсинин биринчи катиби Н. Бүнјатов әмәкдашымызла сөһбәт заманы онларын бу саһәдәки уғурлары барәдә мә'лумат верәрәк демишдир:

— Рајонумузун һәр бир кәнч памбыгчысындан өтрү әмәк сөзүн әсл мә'насында шан-шөһрәт ишинә чеврилиб. Бу фикри сөһбәтимизин Конститусија күнү әрәфәсиндә олдуғу үчүн демирәм. Һалал зәһмәти илә ел-оба мәһәббәти газанан, әмәк һүгугунун совет адамларына бәхш етдији хошбәхтлији өз шәхси фәалијјәтиндә дујан, ондан бәһрәләнән кәнд әмәкчиләримиз барәдә сајсыз-һесабсыз мисаллар кәтирә биләрәм. Елә узаға кетмәјәк, бу күн памбыг тарлаларында һүнәр көстәрән кәнчләримизин һамысы хошбәхтлијини, әкәр белә демәк мүмкүнсә, торпагда ахтаранлардыр. Билирләр ки, зәһмәтләри лајигинчә гијмәтләндириләчәкдир. Мәһз бу әминлик чари илдә дә саһәләрдә бол мәһсул јетишдирмәјә имкан јаратмышдыр.

Памбыгчылыг рајонумузун игтисадијјатында башлыча јерләрдән бирини тутур. Тәкчә бу факты дејим ки, бешиллијин үчүнчү илиндә дөвләтә 78 мин тон әвәзинә ән азы 80 мин тон мәһсул сатмаг планлашдырылыб. Һазырда памбыг јығымынын гызғын чағыдыр. Јетишдирилмиш бол мәһсулун тез, иткисиз вә кејфијјәтлә топланмасы бу саһә илә мәшғул оланларын һамысынын инди башлыча гајғысына чеврилиб. Там чәсарәтлә дејә биләрәм ки, јүксәк сон нәтичәјә бу саһә илә мәшғул олан 101 комсомолчу-кәнчләр бригадасынын үзвләри дә лајигли төһфәләрини верәчәкләр. Онларын һамысы комсомолун ад күнү шәрәфинә көтүрдүкләри јүксәк өһдәлијә вахтында әмәл етмәк үчүн јахшы зәмин јаратмышлар.

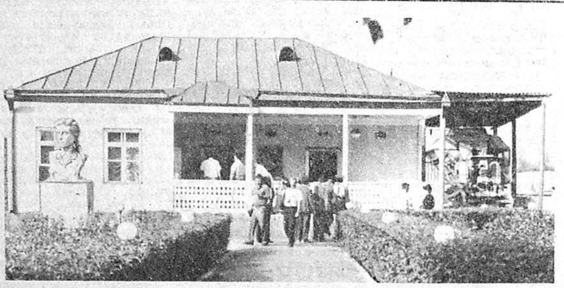
«Араз» колхозунун кәнч памбыгчылары барәдә ајрыча данышмаг истәјирәм. Тәкчә она көрә јох ки, тәсәррүфат инди сосиализм јарышында ирәлидә кедәнләр сырасындадыр. Мәсәлә бурасындадыр ки, колхоз памбыгчылыг саһәсиндә сон илләр бир гајда олараг керидә галыр, план тапшырыгларыны кәсирлә јеринә јетирирди. Памбыгчы инди дә һәмин адамдыр, торпаг да ејни торпагдыр. Бәс нә дәјишиб? Мүнасибәт. Торпаға да, бол мәһсул һасилә кәтирмәк габилијјәти олан әмәкчи инсана да. Бах, елә бунун нәтичәсидир ки, колхозун памбыгчылары чари илдә дөвләтә 2.100 тон мәһсул сатмаг барәдә өһдәлик көтүрәндә, онун јеринә јетириләчәјинә әввәлдән инанырдылар. Сөзләринин дә үстүндә мөһкәм дурмушлар. Чејһун Һәсәновун, Севил Мусајеванын, Коланы Казымовун, Атакиши Оручовун вә башгаларынын башчылыг етдикләри бригадаларын кәнч әмәкчиләри чари мөвсүмү памбыгчылыг саһәсиндә әсаслы дөнүш илинә чевирмәк үчүн әлләриндән кәләни әсиркәмир, јығымын сүр'әтини күндән-күнә артырырлар.

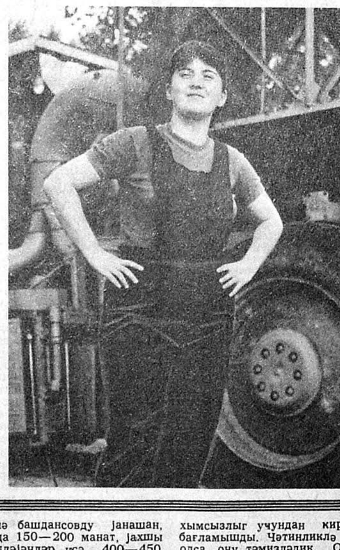
Ејни хош сөзләри Сабир адына, Ү. Һачыбәјов адына, С. Шаумјан адына, Жданов адына, Ә. Бүнјатов адына колхозларын вә дикәр тәсәррүфатларын кәнч памбыгчылары һаггында да демәк олар.

Бол вә учуз мәһсул топланмасыны техникасыз тәсәввүр етмәк мүмкүн дејил. Елә буна көрә дә рајонумузда машынла памбыг јығымына һәмишә кениш мејдан верилир. Сүрүчү-механикләримиз чари ил үчүн дә јүксәк өһдәлик көтүрмүшләр. Онлар мөвсүм әрзиндә «мави кәми»ләрин бункерләриндән 40 мин тон әвәзинә 45 мин тон мәһсул бошалдачагларыны вә'д етмишләр. Бу мәгсәдлә саһәләрә 650 памбыгјыған машын чыхарылмышдыр. «Мави кәми» капитанларынын мәһсулдар ишләмәләри үчүн лазыми истеһсал вә мәишәт шәраити јарадылмышдыр. Бәри башдан дејә биләрәм ки, јүксәк өһдәлијин јеринә јетирилмәсинә кәнч сүрүчү-механикләримиз дә лајигли төһфә верәчәкләр. Јығымын илк күнләриндән јахшы сүр'әт көтүрән Жданов адына колхозун сүрүчү-механики Илгар Мәммәдовун, Сабир адына колхозун сүрүчү-механики Јагуб Ағајевин, «Гәләбә» колхозундан Таһир Мәммәдовун, Н. Нәриманов адына колхоздан Сәдагәт Ахундованын, Ү. Һачыбәјов адына колхоздан Рә'на Аллаһвердијеванын вә башгаларынын һәр күнү уғурла баша вурмаг чәһдләри дә буну демәјә имкан верир.

Рајон комсомол комитәси кәнч памбыгчыларын әмәјинин лајигинчә гијмәтләндирилмәсинә хүсуси диггәт јетирир. Комсомолчу-кәнчләр бригадалары, кәнч сүрүчү-механикләр вә әллә јығым усталары арасында сосиализм јарышы тәшкил едилмишдир. Әмәк бәһсләшмәсинин ашкарлығына диггәт артырылмыш, галибләр мадди вә мә'нәви чәһәтдән һәвәсләндирилирләр.

Јығымын илк күнләринин нәтичәләри белә бир инам јарадыр ки, хошбәхтлији һалал зәһмәтдә көрән кәнч памбыгчыларымыз вә'дләрини реаллыға чевирәчәк, республика памбыгчыларынын јени һүнәр салнамәсинә јаддагалан әмәлләрини јазачаглар.

Жданов рајонундакы С. Газыјева адына 5 нөмрәли памбыгчылыг совхозунда Севилин ардычыллары чохдур. Онун фачиәли өлүмүндән сонра бачысы Сона бу јолу давам етдирмишдир. Гардашы Ибраһим дә бу совхозда ишләјирди. Онун бу евдә бир көрпәси дүнјаја көз ачды. Адыны да Севил гојдулар. Кичик Севил боја-баша чатыб. О, орта мәктәбдә тракторчу пешәсинин сирләринә јијәләниб, истираһәт күнләрини атасынын јанында кечирир, механизатор олмаг үчүн чох шеј өјрәнир. Һәлә кечән ил машынла 100 тона јахын памбыг топлајыб. Бу ил орта мәктәби гуртарыб. Бечәрмәдә фәал иштирак едиб. Инди исә «мави кәми»нин сүканы архасында әјләшиб зәһмәтлә јетишдирилән мәһсулу топлајыр. Бибиси Севилин адыны әбәди јашатмаг вә әмәк естафетини әлдә мөһкәм сахламаг үчүн инамла чалышыр. Шәкилдә: Кәнч механизатор Севил Газыјева; о, бу евдә дүнјаја көз ачыб.

Фото Ә. Садыговундур.

АЗӘРБАЈЧАН ТОРПАҒЫНА ХОШ КӘЛМИСИНИЗ, ВЈЕТНАМЛЫ ДОСТЛАРЫМЫЗ!

ВСТРЕЧА ДРУЖБЫ И СОЛИДАРНОСТИ МОЛОДЕЖИ VI БАКУ'88 СССР И СРВ

ССРИ—ВСР:

КӨРҮШ ЈЕРИ БАКЫДЫР!

...Артыг нечәнчи дәфәдир ки, Азәрбајчан пајтахты бејнәлхалг көрүшүн мәркәзинә чеврилир. ССРИ-нин мүхтәлиф кушәләриндән кәлмиш оғлан вә гызлар бурада мүхтәлиф өлкәләрдән олан јашыдлары илә көрүшүбләр: америкалыларла, инкилисләрлә, финләрлә, чехләрлә, полјакларла, румынларла, лап бу јахынларда франсызларла...

Артыг бир нөв ән'әнә һалыны алыб: мүхтәлиф өлкәләрдән, мүхтәлиф милләтләрдән олан кәнчләр јашындан, иргиндән, мәншәјиндән асылы олмајараг «Кәнчлик» Бејнәлхалг Кәнчлик Мәркәзинә топлашыр, әмәкдашлыг, достлуг јолларыны арајырлар.

Бу дәфә исә естафет вјетнамлылара верилиб. Бу күн Бакыда ССРИ вә ВСР кәнчләринин VI достлуг вә һәмрә'јлик көрүшү ишә башлајыр. Ики өлкәнин кәнчләр тәшкилатларынын нүмајәндәләри беш күн әрзиндә бурада фикир мүбадиләси апарачаг, јениликләри илә бир-бирини таныш едәчәк, сајсыз-һесабсыз мүзакирәләрин, дискуссијаларын, консертләрин иштиракчысы олачаглар.

ССРИ вә ВСР кәнчләринин бу дәфәки көрүшү бир чох хүсусијјәтләринә көрә өз «сәләфләриндән» фәргләнир. Әввәла, она көрә ки, бу көрүшә ССРИ вә Вјетнам кәнчләр тәшкилатларынын рәһбәрләри дә кәлибләр. Икинчиси, бу дәфә Бакыја һәр ики өлкәдән әввәлләр олдуғундан даһа чох нүмајәндә дә'вәт олунуб. Үчүнчү бир тәрәфдән исә бир чох гардаш социалист өлкәләринин кәнчләри дә Совет—Вјетнам көрүшүндә иштирак етмәк арзусунда олдугларыны билдирибләр...

Көрүш иштиракчылары гаршыда бир-бириндән мәзмунлу тәдбирләрлә зәнкин олан беш күн көзләјир. Һәләлик исә... Көрүшә һамыдан тез кәлмиш нүмајәндәләрлә вә онларын үрәк сөзләри илә таныш олаг:

Васили СЕНКИН:—Кемерово вилајәти:

—Мән ајаггабы фабрикиндә електрик чилинкәри ишләјирәм. Сырави фәһлә аиләсинданәм. Өз ишимлә, әмәјимлә кәнч икән чох шејә наил олмушам. Јох, уғурларымы садаламаг фикриндә дејиләм. Тәкчә ону гејд едим ки, индијәдәк габагчыл әмәк адамы вә фәал комсомолчу кими мәни бир нечә бејнәлхалг көрүшә дә'вәт едибләр. Һамысындан да хош тәәссүратла гајытмышам. Будур, инди дә Бакыдајам. Көрүшә чохундан тез кәлмишәм. Тез кәләнсә чох шеј өјрәнәр. Артыг һәм ССРИ, һәм дә Вјетнам кәнчләри арасында өзүмә хејли јолдаш вә һәмфикир тапмышам.

Көрүшүн програмына бахдым. Дискуссијаларла зәнкиндир. Бу, мәним үрәјимчәдир. Чүнки дискуссија, мүзакирә, һәтта мүбаһисә етмәји чох хошлајырам. Вјетнамлы јолдашларыма өз ишимдән, мүәссисәмизин фәалијјәтиндән, јенидәнгурмадан сонра әлдә етдијимиз уғурлардан, коллективимиздә күндән-күнә даһа кениш јајылан тәсәррүфат һесабынын үстүнлүкләриндән сөһбәт ачачағам. Еіни заманда ССРИ-дә вә Вјетнамда фәалијјәт көстәрән аноложи мүәссисәләрин вә коллективләрин иш үсуллары илә таныш олачағам. Инанырам ки, Бакыдан «әлибош» гајытмајачағам.

Александр ТУЛЕПОВ—Иваново шәһәри:

—Мән Иваново мил комбинатында бејнәлмиләл комсомолчу-кәнчләр коллективинә башчылыг едирәм. Бригадамызда, адындан да көрүндүјү кими, мүхтәлиф милләтләрин нүмајәндәләри чалышыр. Тәркибиндә гафгазлылар да вар, һәтта вјетнамлылар да. Бир јердә нечә меһрибанлыгла давранмағымыз барәдә узун-узады данышмаг, мәнчә, артыгдыр. Совет вә Вјетнам кәнчләринә милләтләрарасы мүнасибәтләрдән вә онун һәјата кечирилмәси јолларындан сөһбәт ачмаг фикриндәјәм. Бундан башга... Һеч билмирәм, јеридир, јохса јох: Дағлыг Гарабағ һадисәләри һамы кими, бизим бејнәлмиләл коллективимизи дә јаман нараһат едир. Фүрсәтдән истифадә едиб бурада, Азәрбајчанда һадисәләрин әсл маһијјәтинә вармаға чалышачағам. Ахы, белә давам едә билмәз!

Вјетнамдан исә ССРИ—ВСР кәнчләринин көрүшүнә һамыдан әввәл журналистләр кәлибләр. Бу, тәбиидир. Онлардан икиси илә таныш олдум:

Нгуен КОНГ КХЕ:

—Бундан әввәл Совет Иттифагында олмушдум. Бакыда исә биринчи дәфәјәм. Шәһәринизә кәлмәмишдән әввәл онун барәсиндә нә билирдим?—Бир ону ки, нефтлә зәнкиндир, бир дә ону ки, бурада мәним өлкәмин рәмзи олан Вунгтау күчәси вар... (Јери кәлмишкән гејд едим ки, Вјетнамда да Совет Иттифагынын вә о чүмләдән Азәрбајчанын рәмзи олан чох күчәләр, мејданлар вар).

Бакыја срағакүн кәлмишәм. Һәлә ачығы, «Кәнчлик»дән бир јана чыхмамышам. Амма елә буранын дәнизинә, мешәсинә, тәбиәтинә бахыб үмумиликдә шәһәриниз барәсиндә фикир јүрүтмәк олар...

Совет Иттифагы Вјетнамда һәмишә популјар олуб. Өлкәниздә һәјата кечирилән јенидәнгурма, ашкарлыг сијасәтиндән сонра исә популјарлығыныз бирә-беш артыб. Бүтүн бу ингилаби дәјишикликләрә бир журналист көзү илә бахмаг вә көрдүкләрими мәтбуат васитәсилә һәмвәтәнләримә чатдырмаға чалышачағам.

Фан КУНГ ВЈЕТ:

—Мән дә, әлбәттә, Совет—Вјетнам кәнчләринин көрүшүнү өз гәзетимиздә ишыгландырачағам. Икинчиси, Совет Иттифагы, Азәрбајчан һаггында силсилә материаллар һазырлајачағам. Үчүнчүсү, сизин кәнчләр мәтбуатынын иш принсипләри илә таныш олачағам... Билмирәм, бу гәдәр вахты һарадан тапачағам?!

Азәр ӘҺМӘДОВ.

ГАЛИБЛӘРИ ТӘБРИК ЕДИРИК

Бу ил сентјабрын әввәлләриндә «Азәрбајчан кәнчләри» вә «Молодјож Азербајджана» гәзетләриндә «Вјетнам һаггында нә билирсиниз?» адлы мүсабигәнин суаллары дәрч олунмушду. Мүсабигә Совет вә Вјетнам кәнчләринин көрүшү әрәфәсиндә кечирилирди. Азәрбајчан ЛКГИ МК-нын вә республика кәнчләр гәзетләри редаксијалары нүмајәндәләринин дахил олдуғу мүнсифләр һеј'әти мүсабигәјә јекун вурмушдур. Суаллара даһа долғун чаваб вермиш вә биринчиләр сырасында мәктуб көндәрмиш олан алты нәфәр охучуја мүкафатлар тәгдим едиләчәкдир. Галибләрлә таныш олун: **Ә. Һачыјев** — Бакы шәһәриндәки 160 нөмрәли мәктәбин VII синиф шакирди; **Е. Һүсејнова** — М. Әзизбәјов адына Аз.НКИ-нин әмәкдашы; **Б. Һүсејнов вә Һ. Мәммәдов**—М. А. Әлијев адына Азәрбајчан Инчәсәнәт Институтунун IV курс тәләбәләри; **Ј. Кәримов**—Азәрбајчан ССР Дөвләт Агросәнаје Комитәси ерозија бөлмәсинин аспиранты; **В. Әлијев**—Азәрбајчан ССР ЕА Физика Институтунун әмәкдашы; **Н. Мусејибов**—С. М. Киров адына АДУ тарих факүлтәсинин V курс тәләбәси.

«Азәрбајчан кәнчләри» гәзетинин редаксијасы галибләри тәбрик едир вә мүсабигәнин бүтүн иштиракчыларына мүвәффәгијјәт арзулајыр. Мүсабигәдә фәал иштирак едән охучуларымыздан **Т. Гулијевә, Е. Әмруллајевә, Ә. Рзајевә, Т. Меһдијевә, Т. Мустафајевә, Р. Вәлијеваја, К. Абдуллајеваја, С. Әләкбәроваја, Р. Зејналова, Р. Мирзәјеваја, С. Аллаһверәнова, С. Јусифова, М. Сулејманова, А. Меһдијеваја, Х. Нәчәфоваја, Г. Мәммәдова, Һ. Һәсәнова, А. Һүсејноваја, В. Дәмирова, З. Вәлијеваја, Б. Әләскәрова, Н. Әзизоваја, Л. Мустафајеваја, И. Әмирова, Х. Һәсәнова, Ә. Һачыјеваја, Н. Мәммәдова, З. Абдуләзизоваја, Р. Һәсәнова, А. Новрузова** вә башгаларына өз тәшәккүрүмүзү билдиририк. Онлар да, көрүнүр, күтләви китабханаларда саатларла вахт итирмиш, Вјетнама аид чохлу материал охумалы олмушлар. Үмид едирик ки, кәләчәкдә онлары да галибләр сырасында көрә биләчәјик.

Инди исә дүзкүн чавабалары нәзәринизә чатдырырыг:

1. Ванланг. Ерамыздан әввәлки ики мининчи илләр.
2. Һаној индики адыны 1831-чи илдән дашыјыр. О вахтадәк бу шәһәр Тһанглонг (Учан Әждаһа шәһәри) адланырды.
3. Бадин мејданы.
4. Гајтарылмыш гылынч көлү.
5. Һонгһа (Гырмызы) чајы.
6. Бизим еранын 40—43-чү илләриндә јаделли ишғалчылара гаршы гијамын башчылары Чынг Чак вә Чынг Нји бачыларынын шәрәфинә.
7. Бир нечә миниллик бундан әввәл Чәнуб-Шәрги Асијанын Сакит океан саһилләри зонасы суја чөкмәјә башлады вә дәниздә зирвәләрдән бири әждаһаја охшамаға башлады.
8. Үч һиссәдән: шималда—Бакбо, мәркәздә—Чунгбо, чәнубда—Намбо.
9. 2 ијул 1976-чы ил.
10. Милли мәчлис.
11. ССРИ илә ВСР арасында дипломатик мүнасибәтләр 1950-чи ил јанварын 30-да јарадылмышдыр.
12. Хо Ши Мин Коммунист Кәнчләр Иттифагы 1931-чи илдә јарадылмышдыр вә һазырда өз сыраларында 4,5 милјон нәфәрдән артыг кәнчи бирләшдирир.
13. Ламтхао суперфосфат заводу.
14. «Вјетсовпетро».
15. Зәманәмизә гәдәр кәлиб чатмыш ән еркән Вјетнам әдәбијјаты нүмунәләри X әсрә аиддир. Онлар Чин әдәби дилиндә (вјетнамча—ханван) јазылмышдыр. Һәмин дил орта әсрләрдә Гәрби Авропада латын дилинин ојнадығы ролу ојнајырды.
16. Хоабин вә Куангбин мағараларында ашкар едилмиш гајаүстү тәсвирләр, неолит дөврүнүн керамика мә'мулатлары үзәриндәки мүрәккәб вә рәнкарәнк орнаментләр — Вјетнамын гәдим сакинләринин бизим дөврәдәк кәлиб чатмыш ән еркән бәдии јарадычылыг нүмунәләридир.
17. Хатеј әјаләтиндәки Әтирләр Пагодасы мағара мә'бәди; Тејсрыонг Пагода мә'бәди, Мүәллим мә'бәди, «Ван миеу» әдәбијјат мә'бәди; Гајтарылмыш гылынч көлү үзәриндәки Нефрит дағы мә'бәди; Халонг бухтасы, Там Дао, Шапа, Шамшон курортлары, Куксрыгот Дөвләт горуғу.

Галибләрә мүкафатлар октјабрын 8-дә «Вунгтау» кафесиндә тәгдим едиләчәкдир.

Галибләрин нәзәринә: әввәлчәдән редаксијамыза 32-60-62 нөмрәли телефона зәнк вурмағынызы хаһиш едирик.

ЈЕНИДӘНГУРМАНЫН КӘНЧ ГВАРДИЈАЧЫСЫ

ӘН УЧА ЗИРВӘ

Ијирми ил јашады... Амма үрәкләрдә әбәди бир үнван газанды. Һеч вахт унудулмајан, јаддан чыхмајан бир үнван. Ону һәр күн, һәр саат, һәтта һәр дәгигә анмаг, аз олан јашыны бир дә јашатмаг үчүн киминин охудуғу мәктәбә, киминин ишләдији коллективә, киминин исә јашадығы күчәјә Раһиб Мәммәдовун ады верилди.

Һаггында сөһбәт ачачағымыз коллективин үзвләри дә Раһиби тез-тез анмаг, тез-тез хатырламаг үчүн тәшәббүс галдырдылар: ишләдикләри комсомолчу-кәнчләр бригадасына онун ады верилсин! Онларын тәшәббүсүнү заводда һамы үрәкдән бәјәнди, завод комсомол комитәсинин гәрары илә бригадаја Раһиб Мәммәдовун ады верилди.

Әкәр о да јашасајды өзү илә кими исә јашадарды. Өз иши илә кимин исә адына лајиг олмаға чалышарды. Ахы, о да анадан олдуғу, бөјүјүб баша чатдығы Маһрызлы кәндиндә көзүнү ачандан әмәјә мәһәббәт көрмүш, «хошбәхтлијин ачары зәһмәтдир» кәламыны ешитмишди...

Биз дә завода Раһибин јашыны, өмрүнү бир дә јашаданларын сорағы илә кетмишдик.

Азәрбајчан комсомолунун 50 иллији адына Бакы електрик машынгајырма заводунун 8 нөмрәли механики е'мал сехинин сипәр е'малы саһәси. Автомат дәзкаһлар арамла ишләјир, е'мал едилмиш сипәрләр сәлигә илә хүсуси јешикләрә јығылыр. Бурада чалышан бригада мүәссисәнин габагчыл коллективләриндәндир.

Бригаданын башчысы коммунист Әзизулла Зијадов коллективин фикрини ифадә едәрәк деди:

— Раһиб бизим үчүн мәрдлик, чәсурлуг, икидлик, нәчиблик символудур. Биз өз ишимиздә онун адына лајиг олмаға, онун бизә мирас гојуб кетдији гәһрәманлығы јашатмаға чалышырыг.

Артыг ики илә јахындыр ки, бригада тәсәррүфат һесабы илә ишләјир. Бригадаја әввәлләр Мирәли Мәммәдов башчылыг едирди. Коллектив пис ишләјирди. Бригадири нечә дәфә дәјишсәләр дә, фәһләләрлә нә гәдәр сөһбәт етсәләр дә нәтичәси олмурду. Бригадирлији Әзизулла Зијадова тәклиф едәндә, о әввәлчә разылыг вермәди. Анчаг инандырдылар, она һәр чүр көмәк етмәјә сөз вердиләр. Ә. Зијадов бригадирлији гәбул едәркән илк нөвбәдә әмәк интизамына әмәл етмәји өн плана чәкди. Бригада икинөвбәли иш системинә кечди. Бригада шурасы да әмәк һаггы бөлкүсүндә чох чидди иди. Кәскин тәзадлар јаранырды. Ишдән јајынан, интизамсызлыг едән, ишә башдансовду јанашан, ајда 150—200 манат, јахшы ишләјәнләр исә 400—450 манат алырды. Инчик дүшән олса да сәсини чыхара билмирди. Ахы, факт фактлығында галырды. Инди о дөврә гијмәт вермәли олсаг, дејә биләрик ки, әслиндә о вахт бригадада тәсәррүфат һесабынын өзүнүтәсдиги уғрунда мүбаризә кедирди. Инди разылыг һисси илә гејд етмәк олар ки, јенилик галиб кәлмишдир. Кәлин мүгајисә едәк: әввәлки плана әсасән ајда 8.500 әдәд сипәр е'мал олунмалы иди. Лакин тапшырыг јеринә јетирилмирди. Инди план ајда 10 мин әдәддир, артыгламасы илә дә јеринә јетирилир. Әввәлләр һазырланан һәр 100 сипәрдән 20—25-и зај олурдуса, инди 2—3 дәнә ола, ја олмаја. Минимум әмәк һаггы 230 манатдан 350 маната чатыб. Бу нәдир? Дәзкаһ һәмин дәзкаһ, иш һәмин иш, адамлар да һәмин адамлар. Гејри-ади һеч нә јохдур, бу, садәчә олараг, јениләшмәнин, јени дүшүнчә тәрзинин мәһсулудур.

Ә. Зијадов аваданлыглардан бирини бизә көстәрәрәк дејир:

— Бир милјон манат дәјәриндә олан бу харичи аваданлығын јан хәтләри бахымсызлыг үчүндан кирәч бағламышды. Чәтинликлә дә олса, ону тәмизләдик. Ону инди көз бәбәјимиз кими горујуруг. Бригадада саһиблик һисси јараныб. Тәсәррүфат һесабында олан бригада ајрылыгда санки мүәссисә ичәрисиндә мүәссисәдир. Мүдирijјәт бригадаја хаммал верир, һазыр мәһсулу алыр, чәкилән зәһмәтин һаггыны өдәјир. Һәмин мәбләғин бөлүшдүрүлмәсиндән тутмуш коллективин һәр һансы бир үзвүнә мүкафат верилмәсинәдәк һәр бир мәсәләни бригада шурасы мүштәрәк шәкилдә һәлл едир. Коллективин ишинин нечә идарә олунмасы өзүмүздән асылыдыр. Јахшы да бизимдир, пис дә. Јеканә ме'јар исә јахшы чалышмагдыр.

Комсомолун 70 иллији шәрәфинә иллик планы комсомолун ад күнү—29 октјабра гәдәр јеринә јетирмәк үчүн бригада јүксәк өһдәлик көтүрүб. Инанырыг ки, Раһибин адыны јашадан бу ушаглар вә'дләринә әмәл едәчәк вә гәләбә јолунун ән уча зирвәсиндә гәрар тутачаглар...

Әнтигә ЈУСИФГЫЗЫ,
С. М. Киров адына АДУ-нун журналистика факүлтәсинин тәләбәси.

ҮИЛКГИ—70

ЈУБИЛЕЈӘ ҺӘСР ОЛУНУР

Октјабрын 4-дә «Азәрелектромаш» Истеһсалат Бирлијинин Азәрбајчан комсомолунун 50 иллији адына Бакы електрик машынгајырма заводунда ҮИЛКГИ-нин 70 иллијинә һәср едилән «Кәнч коммунизм гуручуларынын II Үмумиттифаг фестивалы»нын ачылышы олмушдур. Бир һәфтә давам едәчәк фестивал «Ленин комсомолуна зәрбәчи әмәјимиз» девизи илә кечирилир.

Өлкәнин ејни типли мүәссисәләриндә чалышан комсомолчу вә кәнчләрлә достлуг әлагәләрини мөһкәмләтмәк вә тәчрүбә мүбадиләси кечирмәк үчүн фестивала һәмин мүәссисәләрин нүмајәндәләри дә дә'вәт едилмишләр.

Фестивалы кириш сөзү илә завод партија комитәсинин катиби Р. Әлијев ачмышдыр. Комсомолчу-кәнчләр бригадаларынын башчылары јубилејә һазырладыглары әмәк төһфәләри барәдә рапорт вермишләр. Харков електротехника заводу партија комитәсинин катиби А. Золотарјов чыхыш едәрәк фестивал иштиракчыларына мүәссисәләринин әмәкчиләринин хош арзуларыны чатдырмышдыр. Сонра 178 нөмрәли орта мәктәбин пионерләри иштиракчылары саламламышлар.

Фестивалын ачылышында Азәрбајчан ЛКГИ МК-нын шө'бә мүдири Е. Исмајылов вә Нәриманов Рајон Комсомол Комитәсинин биринчи катиби Б. Мәммәдов иштирак етмишләр.

Фестивал давам едир. Иштиракчылар вә гонаглар фестивалын кечирилдији күнләрдә мүәссисәнин «Дағ» истираһәт евиндә олачаг, идман јарышларында, пешә усталығы мүсабигәләриндә гүввәләрини сынајачаглар.

ИЛК ДӘФӘ ЧАП ОЛУНУР

1920-чи ил октјабрын 2-дә В. И. Ленин РККИ III Үмумрусија гурултајынын нүмајәндәләринин мәктубларына чаваб вермишди. Узун мүддәт белә һесаб едилирди ки, суал-чавабларын стенограмы сахланылмајыб...

1920-чи ил октјабрын 2-дә В. И. Ленин РККИ III Үмумрусија гурултајынын ачылышында «Көнчләр иттифагларынын вәзифәләри» нитги илә чыхыш етмиш, сонра исә јарым саат әрзиндә нүмајәндәләрин мәктубларына чаваб вермишди. Бу күн биз һәмин суаллары вә Владимир Илличин онлара чавабларыны илк дәфә там һалда чап едирик.

Узун мүддәт белә һесаб едилирди ки, суалларын вә Ленинин чавабларынын стенограмы сахланмајыб. Мәсәлән, РККИ III Үмумиттифаг гурултајынын 1926-чы илдә чап олунмуш стенограмына мүгәддимәдә бу барәдә данышылмышдыр. Лакин сонрадан стенограм Мәркәзи Дөвләт Октјабр Ингилабы архивиндә сахланан РСФСР Халг Комиссарлары Советинин материаллары арасында ашкар едилмиш вә 1938-чи илдә Сов.ИКП МК јанында МЛИ-нин Мәркәзи партија архивинә тәһвил верилмишди. Стенограмын мәтниндә дүзәлишләр едилмәдији ашкар олду. Үстәлик, сәнәдин мәтни нисахланмышды, онун охунмасы чәтинләшмишди. Индијәдәк Ленинин чавабларынын, мәсәлән, В. И. Ленин Әсәрләринин там күллијјатынын 41-чи чилдиндә чап едилмиш, РККИ III гурултајында Владимир Илличин нитгинә аид гејдләрдә (с. 567—569) олдуғу кими, фрагментләр шәклиндә чап едилмәсинин әсас сәбәби дә бу олмушдур.

Һазырда, нөвбәти Ленин мәчмуәсинин чапа һазырланмасы просесиндә стенограм сә'јлә өјрәнилмиш, онун бүтүн мәтни бәрпа едилмишдир, бу да сәнәди там һалда чап етмәјә имкан верир.

Гурултај нүмајәндәләринин суаллары вә Ленинин чаваблары Владимир Илличин комсомолчуларын һансы гајғылы проблемләри барәдә тәсәввүр кенишләндирир.

Владимир Илич [чарә] вәзијјәтлә әлагәдар олан кәскин суаллара һәмишә чаваб вермиш, Совет Республикасынын ишләрин вәзијјәти барәдә дипломатик реал тәсәввүр јаратмаға чалышмыш, онлары фәал һәрәкәт етмәјә, динч әмәк чәбһәсиндә кәркин ишләмәјә чағырмышды.

Ленинин чаваблары онун комсомола мүнасибәтинин белә бир көзәл чәһәтини инандырычы сурәтдә көстәрир: һеч бир нәсиһәтчилик, һеч бир гәјјумлуг јохдур, өзүнүн фәалијјәтинин форма вә методларыны әсла зорла гәбул етдирмәк истәмир. Владимир Илич дөнмәдән чәһд етдији башлыча мәсәлә—көнчләри јени чәмијјәт гуручулуғу ишиндә партијанын принсипиал хәттинин ајдын вә дәриндән баша дүшүлмәси илә силаһландырмаг иди. Тактикаја, гаршыда дуран вәзифәләри һәјата кечирмәјин ән тә'сирли вә мүнасиб форма вә методларыны һазырламасына көмәкдә исә, Ленинин фикринчә, бунларын һамысыны комсомол өз үзәринә көтүрмәли, әмәли тәчрүбә әсасланараг мүстәгил һәлл етмәлидир.

Стенограм чапа һазырланаркән мүасир орфографија вә синтаксисин тәләбләри нәзәрә алынмышдыр; мәтнә әлавә едилмиш сөзләр мө'тәризә ичиндә верилир; ихтисарлар гејд-шәртсиз ачылыр. В. И. Ленинин чаваб вердији суалларын мәтни бүтөв һалда верилирсә, онлар дырнаг ишарәси дахилиндәдир.

Сов.ИКП МК јанында Марксизм-Ленинизм Институту.

ЛЕНИН

«КОММУНИЗМӘ АИД КИТАБЧА ВӘ ӘСӘРЛӘРДӘН КИТАБ ҮЗРӘ ӘЛДӘ ЕДИЛӘН КОММУНИЗМ БИЛИЈИ, ИШ КӨРМӘДӘН ВӘ МҮБАРИЗӘ АПАРМАДАН ӘСЛА ҺЕЧ БИР ШЕЈӘ ДӘЈМӘЗ, ЧҮНКИ БУ БИЛИК НӘЗӘРИЈЈӘ ИЛӘ ӘМӘЛИ ИШ АРАСЫНДАКЫ КӨҺНӘ АЈРЫЛЫҒЫ... ДАВАМ ЕТДИРӘРДИ».

СУАЛЛАРА ЧАВАБ ВЕРИР

Јолдашлар, олдугча чохлу суаллар кәлиб. Мән онлары садалајачағам.

Бир суал беләдир: **«Республиканын һәрби вә бејнәлхалг вәзијјәти нечәдир вә мәним фикримчә, бу вәзијјәтлә әлагәдар олараг Иттифагын вәзифәләри нәдән ибарәтдир?».**

Тәбии ки, сиз мәндән бу саатча республиканын һәрби вә бејнәлхалг вәзијјәти һаггында икинчи мә'рузә көзләјә билмәзсиниз, хүсусән дә хырылтылы сәслә. Бу мәсәләни тә'хирә салмаг, ја да онун барәсиндә данышмағы бир башгасындан хаһиш етмәк лазым кәләчәк[1]. Гысача дејим, бүтүн гүввәләри Врангелә гаршы мүбаризә үчүн топламагдан өтрү һазырда иш һәрби вәзифәдән ибарәтдир. Сиз гәзетләрдән билирсиниз ки, бу чәһәтдән, һәмишәки кими Питер фәһләләри ирәли кедибләр, Москва вә Иваново-Вознесенск фәһләләри онлардан кери галмајачаглар. Коммунист кәнчләр иттифагы да бу чәһәтдән көмәк етмәк үчүн һансы тә'чили тәдбирләр көрмәли олдуғуну практики олараг бу гурултајда мүзакирә етмәлидир.

Сонра бир нечә суал кәндлијә мүнасибәт мәсәләсинә һәср олунуб.

«Кәндли үчүн нә етмәк лазымдыр ки, тахылын вә башга мәһсулларын артығыны кизләтмәсин? Чох вахт зәрурәт үзүндән о, шәһәр фәһләсинин алдығы, амма дәјишдирмәк үчүн кәндә кәтирдији дәрјаз, габ-гачаг вә н. а. илә дәјишдирмәк үчүн кизләтмәли олур».

Мән белә фикирләширәм ки, аваданлығын, кәнд тәсәррүфаты машынларынын чох һиссәси кәндлиләрә пајланмалыдыр. Јалныз кәндлинин кәнд тәсәррүфаты үчүн ән вачиб шејләри олдугда, о вахт бунлар һамысы јох олачаг.

Сонра, даһа ики вә ја үч мәктубда дејилир ки, кәндлинин әлиндән нәинки артығы, һәтта она зәрури оланы да алырлар вә буну рәгәмләрлә көстәрән бир нечә бу чүр һесабламалар вардыр.

«Кәндлинин әлиндән нәинки артығы, һәм дә ахырынчысыны алырлар. Мәсәлән, кәндлинин аиләси 7 нәфәрдән ибарәтдир, бир аты, бир инәји вар, онун 50 пуд тахылы вар, 1/3-нү онун әлиндән алырлар, 50—17, галыр 33*... 9 ај үчүн, ајда адама бир пуддан һесабласаг 7х9 =63 пуд. Бәс мал-гара үчүн јем? Бах, бу чүр шәраит кәндлини Совет һакимијјәтинә гаршы сон дәрәчә кәскинләшдирир, амма кәндлиләр дөзүрләр, онун әлиндәкини алырлар, вәссалам, она һеч нә вермирләр, һәтта гәтран да вермирләр, бунсуз исә тахыл да һасил етмәк олмаз. Әмәкчи кәндлиләрин вәзијјәтинин писләшмәсинә чох чидди диггәт јетирмәк лазымдыр, јохса кәндли һеч бир достчасына сөзләрә кетмәјәчәк».**

Имза беләдир: «Кәндли».

Бу, тамамилә доғрудур ки, Совет һакимијјәтинин кәндлијә һәр аддымда лазым олан мәһсуллары вермәјә имканы јохдур, бу, һәр аддымда ондан асылыдыр ки, иш пис тәшкил олунмушдур, чүнки Русијадакы мешәләрин боллуғунда гәтран әлдә етмәк һәмишә мүмкүндүр. Бу, гисмән ондан асылыдыр ки, фәһләнин гарны дојдурулмајынча, кифајәт гәдәр јаначаг вә хаммал јығылмајынча дармадағын едилмиш сәнаје бәрпа олуна билмәјәчәк. Мәсәлән, сиз билирсиниз ки, биздә мануфактура јохдур, сиз билирсиниз ки, халг палтара сон дәрәчә мөһтачдыр. Тахыла көрә кәндлини мүкафатландырмаг үчүн она палтар вермәк лазымдыр. Вә кәндли палтар тәләбини ирәли сүрдүкдә о, тамамилә һаглыдыр. Лакин палтар алмаг үчүн фабрикләри бәрпа етмәк, памбығын кифајәт гәдәр олмадығы Түркүстандан ону кәтирмәк лазымдыр, чүнки јахшы вахтларда биз памбығын јарысыны Түркүстандан алырдыг, о бири јарысыны исә харичи өлкәләрдән, инди харичи өлкәләр бизә бир пуд да памбыг вермәз. Кифајәт гәдәр јаначаг кәтирмәк лазымдыр вә биз кәндлијә дејирик: сәнајени бәрпа етмәк үчүн кәндли өз артыг тахылыны һәр јердә фәһлә дөвләтинә вермәлидир. Дејирләр ки, бә'зән нәинки артығы, һәтта зәрури оланы да әлләриндән алырлар. Сиз билирсиниз ки, әкәр һагг-һесаб еләсәк, онда Русијада тахыл гытлыг вахты, һәтта инди һамынын тахылы олмасы үчүн чатыр, 1918-чи вә 1919-чу илдә дә чатарды. Лакин буну дүзкүн бөлүшдүрмәк үчүн кәрәк һеч бир кәндли аиләсинин бир пуд да артығы олмасын. Биз буну бу саат едә биләрикми? Әкәр бөјүмәкдә олан бүтүн нәсл тәшкил едилмиш олсајды, биз буну бу саат едә биләрдик, лакин сиз билирсиниз ки, бу мүтәшәккиллик јохдур. Сиз билирсиниз ки, артыг тахылын тамамилә фәһлә дөвләтинә верилмәси уғрунда мүбаризә едән мүтәшәккил фәһләләрин вә зәһмәткеш кәндлиләрин мүбаризәси давам едир. Вә о заман дөвләт сәнајени бәрпа едәчәк вә кәндлинин һаггыны мәһсулла өдәјәчәк. Дикәр тәрәфдән мөһтәкирликлә доланан варлы кәндлиләр мүбаризә апарыр.

Бурада ушаг мөһтәкирлијинә гаршы мүбаризә тәдбирләри барәдә соруштан бир мәктуб вар.

Дүзкүн бөлүшдүрмәни тәшкил етмәкдән башга мөһтәкирлијә гаршы вә ушаг мөһтәкирлијинә гаршы һеч бир хүсуси тәдбир ола билмәз. Совет һакимијјәтинин илк илиндә биз дөвләтин хејринә, дөвләтин әлинә 37 милјон пуд (тахыл) аланда биз тамамилә көмәксиз идик. Икинчи ил(дә) биз 110 милјон пуд алдыгда, биз артыг мөһкәмләнмәјә башладыг. 1920-чи ил августун 1-дә гуртармыш бу илдә биз артыг әрзаг тәшкилаты васитәсилә дөвләт јолу илә 260 милјон пуд јығыб тәдарүк етмишик. Артыг биз үмид едирик ки, әкәр биз 450 милјон пуд тәшкил едән кәлән илки сапалаг вахты ону 300—360 милјон пуд һәчминдә јеринә јетирсәк, биз артыг сәнајени ишә сала биләрик. Бәс о вахта гәдәр мөһтәкирликлә нечә етмәли? Елә бизим апардығымыз һәмин мүбаризәни, тәшкилат мүбаризәсини, әлбирлик мүбаризәсини давам етдирмәли.

Фәһлә дөвләтинин әлиндә тахыл нә гәдәр чох топланса, мөһтәкирлик бир о гәдәр чох мәһв едиләчәк вә дөвләт сәнајенин бәрпа олунмасы гајғысына бир о гәдәр чох гала биләчәк. Мәсәлән, индијәдәк һеч бир фабрикинин ишләмәдији Иваново-Вознесенскдә инди бу гышда 16 фабрики ишә салачаглар вә Иваново-Вознесенскдән олан бир фәһлә јолдашын мәнә дедији кими, јарым ил әрзиндә бизә (120 милјон) аршын вермәјә үмид едирләр, она көрә ки, онларын Түркүстандан кәтирилмиш кифајәт гәдәр памбығы вар вә она көрә ки, бу ил биз 100 милјон пуддан артыг нефт алмышыг вә фабрикләри јаначагла тә'мин едә билмишик. Ачлыг, чылпаглыг вә көмәксизлик вәзијјәтиндән биз мөһтәкирлијин әксинә олараг бах бу јолла елә бир дүзкүн вәзијјәтә, коммунист вәзијјәтинә чыхмаға башлајырыг ки, фәһлә дөвләтинин өз әлиндә фабрикләри ишә салмаг үчүн кифајәт гәдәр тахылы олсун, бунун үчүн кифајәт гәдәр хаммал вә јаначаг лазымдыр вә кәрәк онларын фабрик истеһсалынын мәһсуллары илә тахыл үчүн кәндлини мүкафатландыраг, кәрәк кәндли көрсүн ки, о, тахылын әвәзиндә һеч бир шејә дәјмәјән, јалныз кәндлинин тахылы борч вердијини тәсдиг едән кағызлар алмыр, кәрәк о тахылын әвәзиндә онун тәсәррүфаты үчүн зәрури олан мәһсуллар алсын.

Көрдүјүнүз кими, мүһарибә ән јахшы гүввәләримизи әлимиздән алдығына вә әлимиздән алмагда олдуғуна бахмајараг, үч ил әрзиндә бизи әмәлли-башлы мүвәффәгијјәтләрә кәтириб чыхармыш коммунизм гуручулуғу иши дә елә бундан ибарәтдир. Лакин сиз билирсиниз ки, Врангел үзәриндә гәләбә вә Полша мүһарибәсинин гуртармасы бизә даһа узун мүддәтә динч тәсәррүфат гуручулуғу үзәриндә диггәтимизи чәмләшдирмәк имканы верир. Бу мәсәлә бах, беләдир.

Сонра, ады һәср олунмуш бир нечә суал вар. Бу суаллары әһәмијјәтли һесаб етмирәм[2].

Сәдр[*]:—Бу мәсәлә барәдә принсипиал фикир ајрылыглары вар.

Ленин:—Тәшкилат Коммунист Кәнчләр Иттифагы, јохса Кәнчләрин Коммунист Иттифагы адландырылмалыдыр? Мән бири илә о бири арасында фәрг көрмүрәм.

Сонра бир мәктуб зијалылар барәдә сорушур*.

«Сиз коммунист кәнчләрин Русија Коммунист Партијасы илә гаршылыглы мүнасибәтләринә нечә бахырсыныз? Јохса, мүстәгиллик дир вә нә дәрәчәдә?

Мән белә фикирләширәм ки, Коммунист Кәнчләр Иттифагы әкәр һәгигәтән коммунист тәшкилаты олмаг истәјирсә Коммунист Партијасынын үмуми директивләрини рәһбәр тутмалыдыр вә дикәр тәрәфдән, онун башлыча вәзифәси одур ки, бөјүмәкдә олан бүтүн кәнчләрин, фәһлә вә кәндли кәнчләрин фәалијјәти коммунист кәнчләрә нүмунә вә мисал ола билсин. Әсас мәгамлар бунлардыр. Коммунист Кәнчләр Иттифагы өз фәалијјәти илә әмәли сурәтдә үмумијјәтлә фәһлә вә кәндли кәнчләр үчүн нүмунә олмалыдыр, кәрәк фәһләләр вә кәндлиләр көрә билсинләр ки, Коммунист Кәнчләр Иттифагы групу елә һәрәкәт едир ки, онлар һәр бир фәһләнин вә кәндлинин бу чүр һәрәкәт етмәсини јалныз арзу едә биләрләр. Тәшкилати чәһәтдән бу нечә мүәјјән едилмәлидир, нечә һәјата кечирилмәлидир, бу барәдә фикир сөјләјә билмәрәм, бунун үчүн сизин низамнамәни билмәк, һәмишә бурада сизин гурултајда иштирак етмәк лазымдыр. Мәним бу чүр биликләрим јохдур, бу барәдә сизин низамнамәнизлә даһа артыг таныш олан сизин јолдашлар даһа јахшы данышар. Мән јалныз буну дејә биләрәм, бир тәрәфдән Коммунист Партијасынын (үмуми директивләрини) рәһбәр тутмаг вә о бири тәрәфдән, Коммунист Кәнчләр Иттифагы әмәли олараг нечә етмәлидир ки, о, өз-өзүнә гапылыб галмасын, онун 400 мин үзвү бүтүн фәһлә вә кәндли кәнчләр үчүн әмәли рәһбәрләр олсун, әмәли нүмунә олсун, кәрәк сизин иттифагын өзәкләри олан һәр бир кәнддә, сизин иттифагын групу олан һәр бир шәһәр мәһәлләсиндә бөјүмәкдә олан бүтүн фәһләләр вә кәндлиләр көрсүнләр ки, бу груп онлара көмәк едир, онлар үчүн ишләјир, онлара хејир кәтирир, чиркаба гаршы, натәмизлијә гаршы, мөһтәкирлијә гаршы мүбаризәдә онлара рәһбәрлик едир. Бах, мүнасибәт бу чүр олмалыдыр, лакин ону әмәли сурәтдә нечә тәшкил етмәли—бу иш сизин иттифагда ишләјәнләрә даһа артыг танышдыр.

«Өзүмүз өзүмүзү тәшкил едәркән зијалыларын гүввәсиндән нечә истифадә етмәлијик? Мән мүасир консерватив зијалылар гисмини нәзәрдә тутурам».

«Вәтәндаш мүһарибәси тезми гуртарачаг?».

Әкәр мән өзүм буну билсәјдим, чавабымла сизә тәсәлли вермәјә шад олардым, лакин јалныз буну дејә биләрәм ки, биз Врангели нә гәдәр тез дејсәк вә әзишдирсәк, бу мүһарибә бир о гәдәр тез гуртарачаг.

Инди мән зијалылар барәдә суалларын галанларыны охујурам. Икинчи суал: «Зијалылар синфи вар, ја јох?». Вә үчүнчү суал:

«Коммунист Кәнчләр Иттифагынын үзвләри һеч мүбаһисәсиз, фәһлә вә ән јохсул кәндли кәнчләрин вә мүздурларын (нүмајәндәләри) олмалыдыр. Хырда буржуазијаја, мешшанлара, хырда буржуа мүһитиндән олан мәктәблиләрә вә гуллугчулара мүнасибәтдә иттифаг һансы вәзијјәтдә дајанмалыдыр?».

Зијалылара кәлдикдә о өз вәзијјәтинә көрә мәһз хырда буржуазијаја, мешшанлара вә хырда мүлкијјәтчиләрә* даһа чох мүвафиг кәлир, она көрә ки, көһнә капитализм чәмијјәтиндә әксәр һалларда јалныз варлы адамларын ушаглары кифајәт гәдәр тәһсил ала билирди. Буна көрә онлар хырда мүлкијјәтчиләр, хырда саһибкарлар* руһунда тәрбијә олунурду. Өзләринин кәлир сәвијјәсинә көрә дә онлар бүтүн капиталист чәмијјәтләриндә фәһләләрдән вә кәндлиләрдән јухарыда дурурлар, чох тез-тез онлардан, һәрчәнд олдугча аз сајда, әсл капиталист буржуазијасынын һәјат сәвијјәсинә чатанлар олур. Буна көрә буржуа чәмијјәтиндә бүтүн хырда саһибкарлар, хырда мүлкијјәтчиләр кими зијалылар буржуазија илә пролетариат арасында даим тәрәддүд едирләр. Биз буну рус кәндлисинин өзүнү апармасы мисалында көрмүшүк.

Мән артыг өтәри көстәрмишдим ки, һәр шејдән артыг тахылы олан јерләрдә, шәрги Русијада, Сибирдә, Чәнубда, Гафгазда рус кәндлиләри Деникинә вә Колчака тәрәфдар чыхаркән онлар деникинчилијин вә колчакчылығын узун мәктәбини кечмишләр. Фәһләләр мүлкәдарлары девирәндә кәндлиләр фәһләләрә көмәк едирди, амма фәһләләр дејәндә ки, биз сәрбәст тахыл тичарәтинә јол вермәјәчәјик, чүнки артыг тахылы алверчи гијмәтинә сатмағы чинајәт һесаб едирик, фәһләләр тәләб етмәјә башлајанда ки, тахылын артығы мөһкәм гијмәтләрлә фәһлә дөвләтинә верилсин, о да фабрикләри бәрпа едәчәк вә һәмин тахыл үчүн кәндлиләрә фабрик мәһсуллары гајтарачаг, онда кәндлиләр тәрәддүд етмәјә башладылар, онда онлар Колчакла вә Деникинлә кетмәји үстүн тутдулар. Онлар фикирләшди ки, онлара Мүәссисләр мәчлиси вә «халг һакимијјәти» вә'д едән Колчак вә Деникин онлары фәһләләрдән даһа јахшы тә'мин едә биләчәкләр. Вә јалныз Колчак вә Деникин өзләри илә нә кәтирдијини, јә'ни көһнә мүлкәдарлар кәтирдијини тәчрүбә көстәрдији вахт бүтүн бунлар мөһтәкирлијин елә гудузчасына инкишафына кәтириб чыхарды ки, бундан јалныз чүз'и сајда варлылар газаныр, онда кәндлиләр бу ағыр, чәтин тәчрүбәдә белә нәтичәјә кәлдиләр ки, мүлкәдарлар вә капиталистләрлә иттифагданса, фәһләләрлә иттифаг даһа е'тибарлыдыр, «демократија», мүәссисләр мәчлиси мүлкәдарлар вә капиталистләрлә иттифаг демәкдир ки, бу заман бүтүн әввәлки Авропа ингилабларында олдуғу кими, кәндлиләр әзилмиш олур, фәһләләрлә иттифаг исә, фәһләләр кәндлиләрдән кизләтмәјәрәк, биз сәрбәст тахыл алверинә разы дејилик, чүнки, бу, варлынын даһа да варланмасы, јохсулун исә мүфлисләшмәси азадлығы демәкдир вә биз коммунизм чәмијјәти јарадылмасы уғрунда вурушачағыг, десәләр дә, бу иттифаг даһа е'тибарлыдыр. Фәһлә дөвләти һәмин бу артыг тахыл һесабына сәнајени бәрпа едәчәк вә о заман бу сәнајенин мәһсулларыны кәндлиләрә пајлајачагдыр.

Биз бу бөлүшдүрмәни мүтәшәккил фәһләләр вә кәндлиләр васитәсилә етмәји өјрәнәндә о, вахт бу коммунизм чәмијјәти јарадылачаг, о бүтүн истисмарчылара вә мөһтәкирләрә гаршы мүбаризәдә јарадылачаг. Будур, бизим чавабымыз. Бу, чәтин мүбаризәдир. Бу, узун ишдир, о тәшкилат, тә'лим, тәрбијә тәләб едир. Бах, буна көрә дә мән дејирәм ки, јалныз Коммунист Кәнчләр Иттифагы, әкәр о өз вәзифәсини—бүтүн фәһлә вә кәндли кәнчләр күтләсини тәрбијә етмәк, јенидән өјрәтмәк, тәшкил етмәк вәзифәсини баша дүшсә, јалныз о, коммунизм чәмијјәтинин јарадылмасыны көрәчәкдир.

Лакин мән тәкрар едирәм, бизим үзәримизә һәр шејдән артыг тә'хирәсалынмаз һәрби вәзифәләр сәпәләндији, һәр аддымда фәһлә һакимијјәтиндән Русијанын тахылы ән чох олан рајонлары ајры салындығы һәмин үч ил әрзиндә биз һәр һалда инди артыг елә бир мүвәффәгијјәт газана билмишик ки, дөвләт тәдарүкләри јолу илә фәһлә-кәндли дөвләтинин әлиндә кет-кедә даһа артыг мигдар тахыл чәмләшир, бу алверчи тахылы дејил вә бу тахыл еһтијаты сәнајени бәрпа етмәјин вә мүтәшәккил фабрик фәһләләри вә кәндлиләр арасында мәһсулларын дүзкүн бөлүшдүрүлмәсини бәрпа етмәјин әсасыдыр.

Һәләлик мән бунунла кифајәтләнмәлијәм (Алгышлар).

ГЕЈДЛӘР

[1] Октјабрын 3-дә гурултајын икинчи ичласында «Бејнәлхалг вә дахили вәзијјәт һаггында» мә'рузә илә Н. И. Бухарин чыхыш етди.

[2] РККИ III Үмумрусија гурултајы әрәфәсиндә комсомол фәалларынын бир гисми арасында белә бир фикир јајылмышды ки, кәнчләрин сијаси тәшкилаты олмаг е'тибарилә комсомолун тәркибини мәһдудлашдырмаг, она јалныз коммунист кими формалашмыш кәнчләри дахил етмәк лазымдыр. Бу нөгтеји-нәзәр өз формал тәзаһүрүнү она тәрәфдар чыханларын Русија Коммунист Кәнчләр Иттифагынын (РККИ) адыны дәјишдириб Русија Кәнчләринин Коммунист Иттифагы (РККИ) гојмаг тәклифиндә тапмышды. Бу бахышы Казан нүмајәндә һеј'әтинин нүмајәндәси Х. Гарбер хүсусилә фәал мүдафиә едирди. Мәсәлән, о, гурултајда чыхыш едәрәк демишди: «Ингилаб просесиндә бизим Иттифаг инкишаф јолу илә кетмишдир вә биз онда вәзифәләри е'тибарилә Коммунист тәшкилатындан тәркиби е'тибарилә коммунист тәшкилатына чеврилмәјә доғру мүәјјән мејл һисс едирик». (РККИ Үчүнчү Үмумрусија гурултајы..., с. 201). Лакин гурултај нүмајәндәләри бу идејаја әмәл етмәјин кениш кәнчләр күтләси арасында комсомолун сијаси ишини ләғв етмәк, демәк олдуғуну, ону бир гапалы бирлијә, «кәнч коммунист партијасына» чевирдијини баша дүшәрәк онунла разылашмадылар.

Көрүнүр, В. И. Ленин белә бир тәклифлә таныш дејилди, она көрә дә тәшкилатын адында сөзләрин јеринин механики сурәтдә дәјишдирилмәсиндә комсомолун фәалијјәтинин характеринә мүһүм тә'сир едә биләчәк һеч бир шеј көрмүрдү.

* Стенограмда: «50—33 галыр 17. Онда 37-си галыр, 13-нү әлиндән алырлар» — ашкарча јазы сәһвидир.—Ред.

** Стенограмда: «2».—Ред.

* Гурултајын ачылышында РККИ МК-нын рәһбәрләриндән бири олан Л. А. Шапкин сәдрлик едирди.—Ред.

* Бу мәктуба В. И. Ленин ашағыда чаваб верир.—Ред.

* Стенограмда: «хырда мүлкијјәт»—Ред.

[1] В. И. Ленинин чавабларына әтрафлы гејдләр «Вопросы истории КПСС» журналынын 1988-чи ил 10-чу нөмрәсиндә дәрч олунур.

Материаллары Сов.ИКП МК јанында Марксизм-Ленинизм Институтунун баш елми ишчиси В. И. Десјатерик чапа һазырламышдыр.

(«Комсомолскаја правда» гәзети, 2 октјабр 1988-чи ил).

Шамахы рајону. Көјләр кәнд орта мәктәбинин шакирд истеһсалат бригадасынын үзвләри бош вахтларында Енкелс адына совхозун үзүмчүләринә көмәклик көстәрирләр. Шәкилдә: шакирд истеһсалат бригадасынын габагчыл үзвләриндән Шөһрәт Мусајева.

Фото В. Гараоғлунундур.

Адамлар үмидлә јашајырлар

СТЕПАНАКЕРТ, 4 октјабр (С. Сахно, А. Казначејев, Азәринформун хүсуси мүхбирләри). ДГМВ-нин рајон мәркәзи, әсасән азәрбајчанлы әһалинин јашадығы Шушаја гәдәм басаркән илк бахышда диггәти рајон партија комитәси вә рајон ичраијјә комитәси бинасынын гаршысына топлашмыш һәјәчанлы адамлар чәлб едир. Һәлә бу јахынларда онларын өз евләри, мәнзилләри, иши варды. Инди онлар гачгындырлар...

Үрәк ағрыдан һәмин сөз бу нараһат ајларда јерли сакинләрин дилиндән дүшмүр. Милли әдавәтин зәнчирвари реаксијасы она кәтириб чыхармышдыр ки, әсасән азәрбајчанлы әһалинин јашадығы рајонлардан ермәниләр, әсасән ермәни әһалинин јашадығы рајонлардан азәрбајчанлылар көчүб кетмәјә башламышлар. Јерли әһалинин тәзјиги алтында Ермәнистандан да азәрбајчанлылар көчмәјә башламышлар. Бу көчһакөч республиканын Арарат, Красноселск, Әзизбәјов вә башга рајонларыны бүрүмүшдүр. Орадан минләрлә адам Азәрбајчана, гисмән дә Шушаја көчмүшдүр.

Инди бу кичик шәһәрдә 4 мин нәфәрдән чох кәлмә адам јашајыр. Онларын ахырынчы дәстәси Хочалы кәндиндәки мүнагишәдән сонра Степанакертдән кәлмишдир. Тәәссүф ки, азәрбајчанлылар вә ермәниләр доғма очагларыны тәрк етдикдән сонра евләрин бир чоху јандырылмышдыр.

Инди ССРИ Дахили Ишләр Назирлијинин вә ССРИ Прокурорлуғунун ишчиләри һәмин мүнагишәләри төрәтмиш шәхсләри ашкара чыхармаг үчүн истинтаг апарырлар. Чинајәт чәзасыз гала билмәз.

Әлбәттә, дәрд-кәдәр вә әзаб-әзијјәт олан јердә емосијалар, шиширдилмиш шајиәләр, ујдурмалар да олур. Лакин фактлар шәксиздир: бир нечә мин азәрбајчанлы вә ермәни доғма јерләри өз хошуна тәрк етмәмишдир. Бунлар пәрән-пәрән дүшмүш аиләләрдир, бунлар ағзынадәк долу јатагханалар вә башга биналардыр. Јерли органлар гачгынлары һәмин јатагханаларда вә биналарда јерләшдирирләр. Бунлар һәм дә партија вә совет органлары үчүн ағыр бир јүкә чеврилмиш бир јығын проблемләрдир: көчүб кәләнләри јемәклә нечә тә'мин етмәли, онлары ишә нечә дүзәлтмәли?

Проблемләр биркә сә'јләрлә мүвәггәти һәлл едилир. Мәсәлән, Степанакертдән Ағдам рајонуна кәлмиш мин нәфәрдән чох адама памбыг јығымында ишләмәк имканы верилмишдир. Адамлара дәјмиш зәрәрин әвәзи истинтаг гуртардыгдан сонра тамамилә өдәниләчәкдир. Ағдамда һәр күн бир нечә автомашын јүкләнир. Онлар ДГМВ-нин азәрбајчанлылар јашајан бир сыра кәндләринә әрзаг дашыјыр. Бу онунла әлагәдардыр ки, вилајәт һәмин кәндләрин тәчһизатыны, демәк олар, дајандырмышдыр.

Һәм дә бу, тәкчә әрзаға аид дејилдир. Мәсәлән, хаммалын вә материалларын кәсирлә көндәрилмәси үзүндән Шушада Степанакерт заводларындан биринин, ипәк комбинатынын филиаллары там күчү илә ишләмир, бә'зән тамам дајаныр.

Лакин бу шәраитдә дә адамлар үмидләрини итирмирләр. Сов.ИКП МК-нын вә ССРИ Али Советинин Рәјасәт Һеј'әтинин нүмајәндәси А. И. Волски онларда бу үмиди даһа да мөһкәмләтмишдир. О, јерли телевизија илә чыхышында әмин етмишдир ки, вәзијјәтин нормал һала дүшмәси мејлләри кетдикчә артыр.

* * *

Миллијјәтчә азәрбајчанлы олан 200 нәфәрдән чох адам Ағдамдан Гарабағдакы доғма кәндләринә гајытмышдыр. Бу барәдә Азәринформун мүхбирләринә ССРИ дахили ишләр назиринин мүавини И. Шилов билдирмишдир. О, әлавә олараг гејд етмишдир ки, бу, шүбһәсиз, ДГМВ-дә кәркинлији зәифләтмәк јолунда мүсбәт аддымдыр.

Мүвәггәти олараг ДГМВ-јә кәлмиш дахили гошунларын функсијалары ичтиман асајиши тә'мин етмәклә, јолларда нәзарәтлә битмир. Инди онлар Степанакертә вә вилајәтин кәнд рајонларына әрзаг дашымагла мәшғул олур, сувурма мәнтәгәләрини горујур, өзләринин мүвәггәти јашадыглары биналары тә'мир едир вә абадлашдырырлар. Бундан әлавә әкинчиләрин хаһиши илә әскәрләр бир сыра тәсәррүфатлара кәнд тәсәррүфаты ишләриндә көмәк едирләр.

Степанакертдә вәзијјәт мүрәккәб олараг галыр. Мүәссисәләрин дарвазалары бағлыдыр. Бир нечә маршрут таксиләри истисна олмагла ичтиман нәглијјат вә јүк нәглијјаты ишләмир. Ичтиман јашајыш биналарынын тикинтисиндә дә ишләр дајандырылмышдыр. Һалбуки шәһәр сакинләринин онлара бөјүк тәләбаты вар. Дәмир јолу стансијасында долу вагонлар јүк алтында галмышдыр.

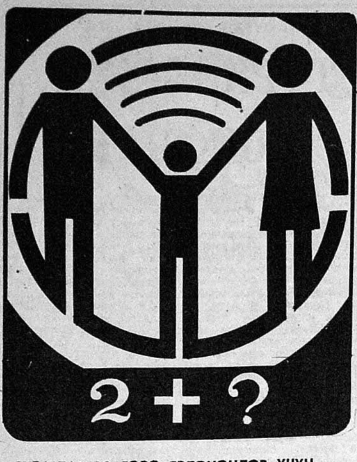
ССРИ Али Совети Милләтләр Советинин милли мүнасибәтләр мәсәләләри үзрә депутатлар комиссијасынын сәдри А. Е. Восс башда олмагла комиссијанын үзвләри ССРИ Али Совети Рәјасәт Һеј'әтинин бу ил ијулун 18-дә кечирилмиш ичласынын кедишиндә ирәли сүрүлмүш мәсәләләри өјрәнмәк үчүн бу күн Степанакертә кәлмишләр.

* * *

СТЕПАНАКЕРТ, 4 октјабр (СИТА). ССРИ Али Совети Милләтләр Советинин сәдри А. Е. Восс башда олмагла ССРИ Али Совети Милләтләр Советинин милли мүнасибәтләр мәсәләләри үзрә депутатлар комиссијасы Дағлыг Гарабағла әлагәдар проблемләри јериндәчә өјрәнмәјә башламышдыр.

ДГМВ Вилајәт Партија Комитәсиндә, халг депутатлары Советинин ичраијјә комитәсиндә комиссијанын үзвләри Степанакерт шәһәри зәһмәткешләринин, зијалыларынын, бир сыра мүәссисә вә тәшкилатлары рәһбәрләринин нүмајәндәләри илә сөһбәт етмишләр. ССРИ Али Советинин депутатлары сәнаје мүәссисәләрини кәзәчәк, вилајәтин рајонларына кедәчәкләр.

ССРИ Али Совети Милләтләр Советинин комиссијасы Бакыда вә Јереванда Дағлыг Гарабағ барәсиндә партија, совет органларынын вә әмәк коллективләринин тәклифләрини өјрәнмәји дә нәзәрдә тутур.

СУБАЈЛАР ВӘ ТӘЗӘ ЕВЛӘНӘНЛӘР ҮЧҮН ХҮСУСИ КУШӘ

МӘҺӘББӘТ НӘДИР?

НЕЧӘ ӘСРЛӘРДИР ки, шаирләри, рәссамлары, драматурглары бир суал нараһат едир: мәһәббәт нәдир? Дүнјанын ән танынмыш философлары белә бу суала о гәдәр дә асанлыгла чаваб верә билмәјибләр. Дүшүнүб-дашыныблар, мәһәббәтин е'чазкарлығыны, гејри-ади гүввә олдуғуну мүәјјәнләшдирмәјә, бу «гаранлығын» «сирри»ни ачмаға чалышыблар.

Доғрудан, ахы, мәһәббәт нәдир? Бәлкә бу, садәчә олараг физики әјләнчәдир? Алимләр бу суала һәлә дә гәти чаваб верә билмирләр. Анчаг бир мәсәләдә онларын һамысы ејни фикирдәдир: мәһәббәт инсана һәддиндән артыг тез зәрбә вуран, мәғлуб едән вә һејрәтләндирән бир гүввәдир.

Америка психиатры Леонар Зјунин тәсдиг едир ки, оғланла гызын илк көрүшүндәчә онлары бу суаллар нараһат едир: е'тинасыз шәкилдә бир-бирләриндән ајрылмајачаглар ки? Дост олачагларmы? Бир-бирләрини һәмишә севәчәкләрми?

Америка психологлары Карен Дион вә Ејлин Бертид апардыглары марағлы сорғудан сонра бу гәнаәтә кәлибләр ки, инсанын дәрракәси, јүксәк мәдәнијјәти вә «интеллектуал» сәвијјәси... харичи көркәмлә мүгајисәдә о гәдәр дә аз рол ојнамыр.

Бә'зи биологлар белә һесаб едир ки, мәһәббәт, «бир-бирини севмәк» инсан нәслинин јашамасы үчүн верилмиш тәбии һиссдир. Үмумијјәтлә, бунсуз чанлыларын јашамағы, нәсил артырмағы гејри-мүмкүндүр.

Бә'зи алимләр исә «егоист-кенләр» нәзәријјәсини әсас көтүрүр вә тәсдиг едирләр ки, бизи бүтөвлүкдә инсан нәслинин јашамағы дејил, хүсуси кенләримиз марагландырыр.

Нәзәријјә тәсдигләјир ки, «дон-жуанлыг» етмәк санки кишиләрин «алнына јазылыб». Она көрә ки, кишиләр нә гәдәр чох севсәләр, кенләринин имканы бир о гәдәр јахшылашыр. Гадынлар исә, әксинә, илк нөвбәдә ушагларыны тәрбијә едиб бөјүдәнә гәдәр онлара көмәк едән е'тибарлы һәјат јолдашы ахтарыр.

Мәһз елә бу сәбәбә көрә «егоистлик нәзәријјәси»нин тәрәфдарлары изаһ едирләр ки, кишиләр чаван гадынлара даһа чох мејл көстәрирләр. Гадынларса даһа чох кишинин заһири көркәминин нечәлији илә дејил, онун шәхсијјәти, давранышы, е'тибарлы олмасы вә аиләсини тә'мин едиб-едә билмәјәчәји илә марагланырлар.

Јенә гәрибә суал јараныр: бәс, онда гадынларын бә'зиси нијә һәр јолдан өтәнә «вурулур?». Бәлкә, мәһәббәт өз-өзлүјүндә бир наркоманијадыр?

Бу принсипә әсасланан бә'зи психологлар дејирләр ки, инсаны бүрүјән горху һисси она наркотик маддә кими тә'сир көстәрир. Буна көрә биз өз севдијимиздән ајрыланда дәһшәтли ағрылар, кәдәр, гәм һиссләри кечиририк.

Нју-Јорк психиатры Мајкл Либович инандырыр ки, елә бу сәбәбдән чаванларын чоху баш көтүрүб һара кәлди кедир, өзүнү јени мәһәббәт гајғысына атыр. Чүнки бүтүн бу әзаблара дөзмәји бачармыр, башга јол тапа билмир.

Чикаго университетинин профессору Рајманд Катителин фикринчә, биз киминләсә евләниб һәјат гуранда илк нөвбәдә һәмин адамда өзүмүздә көрмәк истәдијимиз кејфијјәтләри ахтарырыг. О, кејфијјәтләри ки, биз өзүмүз она еһтијач дујуруг. Профессорун фикринчә, һәр бир инсанда һәм реал, һәм дә идеал «мән» вар. Чох вахт характеримиз, давранышымыз һәмин «мән»ин сәвијјәсинә галха билмир. Вә биз башлајырыг о сәвијјәјә галхмагда көмәк едән, ејни заманда характеримизи тамамлајан адамы—«кәләчәк һәјат јолдашымызы ахтармаға».

Јазычы Барбара Картленд мәһәббәт һаггында 263-дән чох романын мүәллифидир. Онун китабларыны бүтүн дүнјада бөјүк марагла охујурлар. Јазычынын әсәрләринин үмуми тиражы 500 милјондан чохдур. Марағлыдыр ки, Картлендин бу гәдәр мәһәббәт һаггында јаздығы әсәрләрин гәһрәманы олан хејирхаһ вә тәмизүрәкли гызлар өз севдикләри оғланлара анчаг «севирәм» сөзүнү демәјә имкан јарадырлар.

Барбара Картленд јазыр: «Гәдим Јунанлар белә һесаб едир ки, аллаһ инсаны бир бүтөв һалда јарадыб. Сонрадан ону ики һиссәјә бөлүб: киши вә гадын. Елә һәмин вахтдан һәр кәс өз јарысыны ахтарыр. Һәгиги мәһәббәт дә о вахт јараныр ки, сән өз јарыны тапырсан вә елә һәмин анда фикирләширсән ки, артыг бүтөвсән».

«Илк мәһәббәт, илк јахынлыг» китабынын мүәллифи Кеј Уеллинг тәсдигләјир ки, мәһәббәтдә үч мәрһәлә вар. Биринчиси одур ки, бир-бириниzә вурулурсунуз. Гәлбин һәјәчанла дөјүнүр, өзүнү ганадланмыш гуш кими һисс едирсән. Әкәр бу мәһәббәт һәгигидирсә, онда икинчи мәрһәлә башлајыр.

Икинчиси, сиз онунла доғмалыг һисс едирсиниз. Онун һалыны, әһвал-руһијјәсини, вәзијјәтини һисс едиб баша дүшүрсүнүз. Сонра ону достларынызла, валидејнләринизлә таныш едирсиниз. Сиздә һәјата ејни бахыш, ејни мараг јараныр.

Үчүнчүсү, онунла аилә һәјаты гурмағы гәрара алырсыныз. Даһа доғрусу, бунун вачиблијини һисс едирсиниз.

Әсл мәһәббәт надир һалларда «илк бахыш»дан јараныр. Бу, һәр шејдән әввәл, гызын бахышларынын реаксијасындан да чох асылыдыр. Әкәр сиз она бир нечә санијәдән чох бахырсынызса, бу о демәкдир ки, «мәни марагландырырсыныз».

Бундан сонракы ролу һәрәкәт, чәсарәт вә гәтијјәт һәлл едир...

Чапа һазырлајаны: Нәсиман ЈАГУБОВ.

НИЈӘ ӘН'ӘНӘЈӘ ЧЕВИРМӘЈӘК?!

НЕЧӘ ЈАШАЈЫРСАН, ӨЗКӘ УШАҒЫ?..

ХАҺИШ ЕДИРӘМ, јалварырам, гызымы гәбул един. Киров рајонунда јашајырыг. Атасы Александр Артјомович Мкртумјан бизи атыб кедиб, Үмумиттифаг ахтарышындадыр. Кичик маашла ики ушаға баха билмирәм, евдә бир оғлум да вар.

—Оғлунузу нә әчәб ушаг евинә гојмаг истәмирсиниз?

Гадын дејәсән директорун кинајәсини баша дүшмәди:

—Онунчүн ачмадығым гапы галмајыб. Гәбул етмәјибләр. Инди он јашы вар. Онунла биртәһәр дил тапырам. Амма гызыма баха билмирәм. Охумаг истәмир, өзү дә тез-тез хәстәләнир.

—Ушаг хәстәләнә-хәстәләнә бөјүјәр. Буна көрә дә ону евдән дидәркин салмаг олармы?

Једди јашлы Анна каһ анасынын, каһ да танымадығы јад гадынын үзүнә бахырды.

—Ушаг билир?

—Әлбәттә.

Анна сөһбәтин ондан кетдијини һисс едиб башыны ашағы салды...

Јох, сөһбәтләри тутмур. Нә директор гадыны инандыра билир, нә дә гадын ону.

—Өзүнүз билин, хошлугла көтүрмәсәз кәлиб һәјәтинизә атыб кедәчәјәм.—Нәһајәт, гадын һәдә-горху кәлиб отагдан чыхыр.

Викторија Михајловна гәзәбини боғмаға чалышараг дилләнир:

—Бә'зи аталар, аналар ушаг евләринә дөвләт гајғысындан елә һәјасызчасына данышыр, бојнумуза елә миннәт гојурлар ки, галырыг гырыла-гырыла. **Чох тәәссүф ки, В. И. Ленин адына Үмумиттифаг Совет ушаг фонду јарадыландан, ушаг евләринә һимајә күчләнәндән онларын сакинләринин дә сајы артыр.** Шәхсән мән белә көзләмирдим...

Әлбәттә, ушаг евләринә дөвләт гајғысындан, ичтимаијјәтин диггәтиндән данышмаға дәјәр. Ушаг евинин тәдрис корпусуна Бакынын ән јахшы мәктәбләри һәсәд апара биләр. Бу ил сентјабрын 1-дә истифадәјә верилмиш һәмин бина үчүн коллектив беш ил чалышыб. Нәһајәт, ону Бакы Баш Тикинти Идарәсинин 11 нөмрәли трести беш аја тикиб. Бу ишдә онлара Нәриманов рајонунун комсомолчулары јахындан көмәк көстәрибләр. Синиф отагларында он ики-он беш шакирд мәшғул олур. Ушаг евинин јахшы һамиләри вар. Бакы мәишәт кондисионерләри заводунун һәр сехи бир синфи өһдәсинә көтүрүб. Азәрбајчан Дөвләт Консерваторијасынын, М. Ф. Ахундов адына АПИ-нин тәләбәләри тез-тез онларын гонағы олур, јахуд өз марағлы тәдбирләринә дә'вәт едирләр.

Мүасир типли идман залында ушаглар бош вахтларында аеробика илә мәшғул олурлар. Идман мүәллими Сара Нәсирова мәшғәләләрин чанлы кечмәси үчүн әлиндән кәләни едир. Бу јајда ушаг еви илә видалашмыш Тәранә Ејјубованын бәдән тәрбијәси техникумуна дахил олмасы хәбәри һамыны севиндириб. Ахы о, бәдии кимнастика үзрә идман усталығына намизәддир. Һисс олунур ки, бурадан ајрылмаг онун үчүн чох чәтиндир. Бир ајдыр ки, ушаглар үчүн көнүллү олараг бәдии кимнастика бөлмәси јарадыб, ахшамлар онларла мәшғул олур.

Кениш вә јарашыглы јемәкханада ушаглара чох заман милли хөрәкләр верилир. Ушаг евинин өз автобусу вар. Тез-тез фестивал киноларына, театр вә концертләрә, чохумузун илдә-ајда бир дәфә јолумузу сала билдијимиз јерләрә кедирләр. Мүхтәлиф тәшкилатлар бајрамларда ушаглара совгат көндәрирләр. Рајон јејинти тичарәти идарәсинин ишчиләри нечә дәфә манґалларла кәлиб, онлары әсл Гафгаз кабабына гонаг едибләр. Ушагларын Новханыда өз бағлары вар. Бу ил орада динчәлибләр. Кәлән јај исә ораны әсл истираһәт кушәсинә чевирмәк истәјирләр. Ушаг евинин директору дејир:

—Ушаг еви дедикдә чохлары фикирләшир ки, јәгин бурада ач, јахшы кејинмәк имканы олмајан, ипә-сапа јатмајан ушаглар бөјүјүрләр. Бу, белә дејил. Ушагларымыз тохдурлар. Онларын кејимләринә һәтта бир чох аиләләрдә бөјүјән ушаглар һәсәд апара биләрләр. Ахы, һәр ушағын кејими үчүн дөвләт илдә 500 манат пул ајырыр. Гызларла мағазалара кириб онларын бәјәндикләри палтарлары алыр, јахуд ателједә сифариш веририк. Бирчә чәтинлијимиз ондадыр ки, өз мүһасибатымыз јохдур. Һәр хырда шеј үчүн һесаб ачмаг, чек јазмаг, пул кечирмәк баш ағрыдан әмәлијјатдыр. **Һәр ушаг евинин өз мүһасибатынын олмасы вахты чохдан кәлиб чатыб.**

ДАҺА БИР проблем. Јатаг корпусундакы он-он беш нәфәрлик отаглар бизә хәстәхана палаталарыны хатырладыр. Дүздүр, он беш нәфәрә бир отагда нәзарәт етмәк тәрбијәчи үчүн асандыр. Амма бу гәдәр ушағын бир отагда јатмасы кикијена чәһәтдән, педагожика нөгтеји-нәзәриндән доғрудурму? Јухары синиф шакирдләри үчүн исә бу, һәм дә әсәбилик шәраитидир. Онлар бир-биринин јанында сојунуб-кејинмәјә утанырлар. **Јенијетмә гызлар бә'зән отагда тәк галмаг истәјирләр. Өз аләмләринә гапылмаг, дүшүнчәләрә далмаг вә јахуд садәчә олараг стрессләрдән јаха гуртармаг үчүн сакитлик лазым кәлир. Көрәсән, ушаг евләрини лајиһәләшдирәндә нијә бу чәһәтләр нәзәрә алынмыр?**

Бу отагда дөрдүнчүләр јашајыр. Чарпајыларыны сәлигә илә јығышдырыб, гапыны ачарла бағлајыб дәрсә кедибләр. Гызларын балача әлләри илә јарадылмыш бу сәлигә-саһманда көврәк бир кәдәр дујулур. Бәс бу гыз нијә дәрсә кетмәјиб?

—Мән хәстәләнмишәм,—дејә сарышын гыз күнаһкар тәрздә дилләнир. Директор әлини ушағын алнында кәздирир, үзүнү, сачыны сығаллајырды. Ушағын јанаглары бoју јаш ахыр. Бу кичик нәвазиш ону көврәлтмишди.

—Дүздүр, һәким кәлиб, дәрман вериб. Амма бундан артыг о нә едә биләр? Хәстә ушаға исә ачы дәрман јох, доғма нәфәс лазымдыр...

Тәрбијәчи Күләрә Сәттарова дејир:

—Бура ишә дүзәләнә гәдәр белә бир мүәссисәнин олдуғуну тәсәввүр етмирдим. Ағлыма белә кәлмирди ки, јанјөрәмиздә аталы-аналы јетимләр бөјүјүр. Групумда он алты гыз вар. Чохларыны бајрамларда кәлиб апарырлар. Белә күнләрдә ушаглар сөзәбахан олурлар, бир нөв јазыглашырлар. Елә бил горхурлар ки, бирдән онлары бу кичик севинчдән дә мәһрум едәрләр. Сәбинә исә һәмишә тәк галыр, ону јад едән јохдур. Амма бир дәфә һәјәчанла јаныма кәлди.

—Мәним анам тапылыб! Ајнурә ону көрүб! Ајаглары олмадығына көрә јаныма кәлә билмирмиш. Кедәк анамын јанына!—деди.

Демә Ајнурә рәфигәсинин көнлүнү алмаг үчүн бу јаланы уйдурубмуш. О вахтдан нечә ај кечир, амма ушаг һәлә дә өзүнә кәлмир.

Директор мүавини Ирина Грјазнова ушаг евинин проблемләриндән сөһбәт ачыр:

—Мүәссисәмиз 7—14 јашлы ушаглар үчүн нәзәрдә тутулуб. Кечән илә гәдәр сәккизинчи синфи гуртаран кими ушаглары техники пешә мәктәбинә, техникумлара көндәрирдик. Һәр дәфә бу јенијетмәләрдән ајрыланда үрәјимиз ағрыјырды. Ахы, һәјатда өзләринә јол ачмаг онлар үчүн чох чәтин олур. Фикримизи әлагәдар тәшкилатлара чатдырдыг. Нәһајәт, бизә ушаглары онунчу синфи битирәнә кими тәрбијә етмәјә ичазә вердиләр. Сиз көрәјдиниз, тәрбијәчиләримиз буну ешидәндә севинчдән нечә ағлајырдылар. Ахы, бурадакы ушаглара онлар өз өвладлары кими бағланыблар. Бизи нараһат едән мәсәләләрдән бири дә једди јашлы ушагларын биринчи синфә һазырлыгсыз кәлмәләридир. Мәктәбәгәдәр ушаг евләриндә бу ишлә јахшы мәшғул олмурлар. Она көрә истәјирик биринчи синфә ушаглары өзүмүз һазырлајаг, алтыјашлылар групу тәшкил едәк. Амма бизә ичазә вермирләр. Дејирләр ки, Әсаснамәни позмаг олмаз. Лакин һәмин бүрократлары инандыра билмирик ки, биринчи синифдә бүнөврәси олмајан, тәрбијәси башлы-башына бурахылмыш ушаг үчүн он ил әзијјәт чәкмәли олуруг.

Бураны ади мәктәбләрдән фәргләндирән әсас чәһәт одур ки, сакинләри јалныз гызлардыр. Вахтилә ушаг евләринә тәрбијә ишини гүввәтләндирмәк мәгсәдилә бу үсул тәтбиг олунуб. Гызлары оғланлардан, бачылары гардашларындан ајырыб, мүхтәлиф ушаг евләринә верибләр. Инди һамыја ајдын олуб ки, бу үсул јахшы сәмәрә вермир. **Одур ки, бу ил биринчи синфә илк дәфә једди оғлан ушағы гәбул олунуб. Онларын кәлиши ушаг евинин ади һәјатына елә бил рәнкарәнклик кәтириб.** Балачалар да, бөјүк гызлар да бу бир-бириндән көзәл оғлан ушаглары илә ојнамагдан дојмурлар.

Буранын бир көзәл ән'әнәси дә вар. Дағылмыш аиләләри бәрпа етмәклә мәшғул олурлар. Белә ки, мүхтәлиф ушаг евләри илә әлагә сахлајыр, бир-бириндән ајры дүшмүш бачылары говушдурурлар. Ушаг евиндә ики, үч, бә'зән дөрд бачы јашајыр. Бу јолла тәрбијәчиләр бөјүк аиләләрдән чыхмыш ушагларын мә'нави әзабларыны азачыг да олса јүнкүлләшдирмәјә чалышырлар. Лакин **тәәссүф ки, шәраитсизликдән бачылар ајры-ајры групларда јашајырлар. Һалбуки бир јердә олмаг, бир-биринин гајғысыны һисс етмәк үчүн онларын бир јердә јашамасы бөјүк шәртдир.**

ВАЛИДЕЈНЛӘРИНИН хәјанәтиндән сонра ушаглар үчүн бөјүк фачиә ушаг евләрини дәјишәндә башланыр. Әввәл сүдәмәрләр, сонра кичик јашлылар, даһа сонра мәктәбәгәдәр ушаглар, нәһајәт, мәктәб јашлылар үчүн олан ушаг евләри бир-бирини әвәз едир. Ушаг елә һеј итирир: тәзәчә исинишдији достларыны, тәрбијәчиләрини, өјрәшдији бинаны, әтраф мүһити. Бу исә изсиз өтүшмүр. Тәбиәтләри сәртләшир, онларда кобудлуг, гәддарлыг әмәлә кәлир. Ушаг евиндә әлбәјаха вурушмалары дәфәләрлә мүшаһидә етмишәм. Белә анларда ушаглара бахмаг олмур... **Әсл ушаг еви ушаг үчүн јеканә олмалыдыр. Бу ушаг евиндә онун көрпәлијиндән тутмуш јенијетмәлијинә гәдәркн өмрү кечмәлидир. Ушаг белә евдә өзүнү доғрудан да раһат, сәрбәст һисс едәр, тәрбијәчиләр онун доғма адамларына, өзү кими сакинләр бачы вә гардашларына чеврилләр. Буна шәраит өзү өјрәдәр.**

Јери кәлмишкән **Үмумиттифаг ушаг фондуну јаратмагдан мәгсәд јалныз кимсәсиз ушаглара көмәк көстәрмәк дејил, һәм дә мадди чәһәтдән әзијјәт чәкән аиләләрә әл тутмагдыр.** Сирр дејил ки, чохушаглы аиләләр үчүн ән бөјүк проблем ушагларыны пал-палтарла тә'мин етмәкдир. Бу проблеми бир чох сосиалист өлкәләриндә јахшы јолла арадан галдырырлар. «Аналара көмәк» бүролары бу мәгсәд үчүн тәшкил олунуб. Бура кәлән имканлы адамлар ушагларынын кејилмәмиш вә ја кејилмиш палтарларыны еһтијачы оланлара бағышлајырлар. Имкансыз адамлар исә онлары ја учуз гијмәтә сатыр, ја да ону башга палтарла дәјишиrләр. Бөјүк көмәкдир... Биз дә бу үсулдан истифадә едә биләрик. Ахы, хејирхаһлыг, касыбын дадына чатмаг, јијәсизә әл тутмаг Азәрбајчан халгынын ән көзәл ән'әнәләриндәндир.

...Ушаг евиндә сәһәр адәтән тәрбијәчинин сәси илә ачылыр:

Сабаһыныз хејир, ушаглар!... Галхын... Идман едәк... Јујунун... Чарпајылары јығын.... Тәләсин... Дәрсә кечикмәк олмаз... Габларынызы сијирин... «Чох сағ ол» демәји унутмајын... Беләчә, бүтүн күнү онлары өјрәдир, нәсиһәт верирләр. Чох заман ушагларла елә-белә, гәлбән сөһбәт еләмәјә вахт, демәк олар ки, чатмыр.

Елшад Сәмәдов 2 нөмрәли ушаг еви үчүн әсл тапынтыдыр. Үч ил әввәл М. Ф. Ахундов адына АПИ-ни битирмиш бу кәнчи директор «кәшф едиб». Једди ај Мәрдәкандакы ушаг евиндә чалышан Елшадын ушаглары үрәкдән севмәси, онларла асанлыгла дил тапмасы онун нәзәриндән гачмајыб. Онун мәнзили инди чалышдығы ушаг евинә јахындыр. Демәли, тәрбијәчи кими ушаглара вахтыны даһа чох сәрф едә биләр.

Илк киши тәрбијәчинин ушаг евиндә көрүнмәси ушаглара нә гәдәр севинч бағышлајыб. Ахы онлар көзләрини ачандан гадынларын әһатәсиндә олублар. Доғум евиндән, ушаг бағчасындан тутмуш ушаг евләринин тәрбијәчиләринә, мүәллимләринә гәдәр һамысы гадындыр. Бәли, бу, бөјүк проблемдир.

Елшада ән чәтин синфи—сәккизинчиләри тапшырыблар. О, е'тираф едир ки, доғрудан да чәтин ушаглардыр. Лакин бу чәтинликдән безмир. Әксинә, гаршыја чыхан проблемләри аиләви арадан галдырмаға чалышыр. Гызларла дил тапмагда һәјат јолдашы Күлнарә она чох көмәк едир. Гызлар һәрдән онларын евиндә гонаг олурлар. Күлнарә дә бош вахты оланда ики ушағыны көтүрүб онлардан һал-әһвал тутмаға кедир.

Елшад бөјүк һәвәслә өз планларындан сөһбәт ачыр:

—Мәктәбин јанында кичик бир саһә вар. Ушагларла белә гәрара кәлмишик ки, орада көј-көјәрти әкәк. Гышда исә исти шитиллик дүзәлдәчәјик. Помидор, хијар, истиот јетишдирәчәјик. Һәм ушаглар әмәјә өјрәшәр, һәм дә сүфрәмиз тәрәвәзлә бол олар. Кичик синифләрин көмәји илә довшанчылыг тәсәррүфаты јаратмаг истәјирик. Ушаглар онлара һәвәслә гуллуг едәрләр. Мәтбәхимизә исә тәзә довшан әти верәрик. **Ушаг евләринин ән бөјүк нөгсаны одур ки, бурада бөјүјәнләрин зәһмәтлә арасы олмур. Ахы, јемәкләрини, ичмәкләрини дөвләт верир. Бә'зән ади нөвбәтчиликләрини дә етмәк истәмирләр. Она көрә дә ушаглары мүтләг әмәјә өјрәтмәк лазымдыр. Лакин мадди марагландырма јолу илә. Кооперативләр јаратмаг, фабрик вә заводларла мүгавилә бағлајыб ишләмәк олар. О гәдәр јоллар вар ки. Ушаг мүтләг пул газанмағы индидән бачармалыдыр.** Әлбәттә, газанчынын һамысыны индидән она вермәк лазым дејил, гој әмәк китабчасына јығылсын. Ушаг евини тәрк едәндә һәрәсинин ики мин, үч мин манат пулу олар. Бу исә о демәкдир ки, сабаһ бу кәнч кимдәнсә асылы вәзијјәтә дүшмәјәчәк. Бундан әлавә, онлар газандыглары пулун кичик бир һиссәсини өз шәхси еһтијачлары үчүн дә сәрф едә биләрләр. Бу саһәдә биз ишә башламышыг, тезликлә истәдијимизә наил олачағыг.

ҺЕЧ БИР ӘВӘЗ көзләмәдән, һәјатыны көнүллү олараг өзкә ушагларынын талеји илә бағламыш, сөзүн әсл мә'насында фәдакарлыг көстәрән бу кәнч оғландан бөјүк һөрмәт һисси илә ајрылырам. Көзләримин өнүнә онун «гызлары»—сәккизинчиләр кәлир. Ушаг евиндә олдуғум бу бир һәфтәдә онларла дил тапмаг мәним үчүн нә гәдәр чәтин иди. Чаваблары «һә», «јох» олурду. Амма бу зөвглә кејинмиш, бир-бириндән көзәл гызлардан инчимирдим. Чүнки онларын бу заһири сојугганлығы, тәкәббүрү архасында кизләнмиш фәрјады ешидирдим. Бәс нијә бу фәрјады онларын аталары ешитмир? Аналары күнаһландырмаға өјрәшмишик. **Бәс нијә өвладларыны атмыш аталар һаггында даһа чидди чәза тәдбирләри көрүлмүр? Кишилик шәрәфини, аилә гејрәтини чәкмәк, балаларыны бөјүдүб әрсәјә чатдырмаг вәзифәсини унудан кишиләрин сајы нијә чохалыб?**

* * *

ОНЛАР ЧОХДУРЛАР—милјона јахындырлар. Өлкәмизин ушаг евләринин сакинләри. Индики фираванлыг дөврүндә, валидејнләри ола-ола јетим сајылмаг бизим күнләримизин ән бөјүк фачиәси, мә'нәви, педагожи, сосиал бәласыдыр. Белә ушагларын сајы азалмыр, күндән-күнә артыр. Сәбәби?.. Валидејнләринин позғунлуғу, түфејли һәјат, алкоголизм, наркоманија. Лакин башга бир әсас сәбәб дә вар: валидејнләрин чох вахт чәзадан кәнарда галмасы. Адәтән онлары валидејнлик һүгугундан мәһрум етмәклә кифајәтләнирик.

—Нә гәдәр ағыр олса да,—сизә гәрибә кәлмәсин—јетим ушагларла ишләмәк асандыр. Онлар билирләр ки, һеч кәсләри јохдур. Ушаг евинә бағланырлар. Лакин **аталы-аналы јетимләр ики тәрбијә көрүрләр. Илбоју чәкдијимиз зәһмәт бә'зән ушағын өз валидејнләринин јанында олдуғу бирчә һәфтәдә һәдәр кедир.** Ону тәзәдән о ијрәнч дүнјадан чәкиб чыхармаг бизим үчүн чәтин олур. **Алты ушағыны ушаг евинә вериб дөрд отағында кеф-дамагда јашајан аталар, аналар вар. Нијә онларын мәнзилләри әлләриндән алыныб ағыр шәраитдә өвлад тәрбијәси илә мәшғул оланлара верилмәсин?** Ахы, бу, сосиал әдаләтин бәрпасына көмәк едәр.—Е. Сәмәдов буну үрәк ағрысы илә дејир.

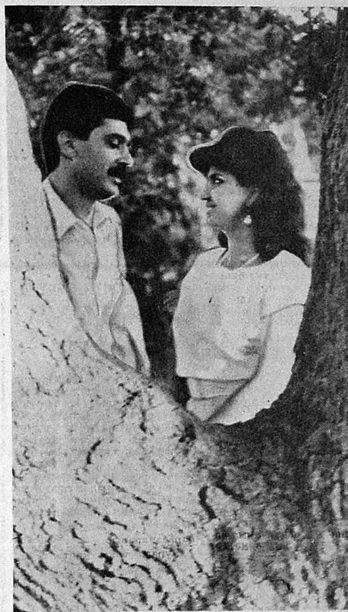
Әзабверичи даһа бир факт. Бир груп позғун гадынын ики-үч илдән бир доғдуглары шикәст ушаглар ушаг евләринин сакинләринә чеврилирләр. Һәлә бәләкдә икән әзаб-әзијјәт чәкән, сонралар чәмијјәт тәрәфиндән рәдд едилән бу хәстә вә ејбәчәр ушаглар үчүн нијә онлары дүнјаја кәтирәнләр чаваб вермәсинләр?

Ушаг еви. Ушаглыг еви. Онун о гәдәр гајғылары, проблемләри, чәтинликләри вар. Дөвләт нә гәдәр гајғы көстәрсә дә, нә гәдәр чох вәсаит бурахса да бурада ев раһатлығы јохдур. Ана нәвазиши, ата һимајәси чатышмыр. Ушаг евинә дүшмүш балача варлығын вәзијјәтини бирчә анлыға тәсәввүр един. Ону өјрәшдији дүнјасындан ајырыблар, ән башлычасы анадан мәһрум едибләр. Бурада о, јүз нәфәрдән бири олачаг. Бу он-он беш чарпајылыг палаталарда о, узун илләр јашајачаг. Кәлин бу ағрыны, ушаг гәлбини бир дәфә јох, он дәфә јох, кечә-күндүз, өмрү бoју сарсыдан бу ағрыны өз үрәјимиздә һисс едәк. Демәјәк ки, дөвләт, партија онлары һимајә едир. Бу ушагларын һәјатларындакы бошлуғу нә јоллаcа, нә чүрсә долдураг.

Һөрмәтли охучулар! «Азәрбајчан кәнчләри» гәзети бу күндән е'тибарән Бакыдакы 2 нөмрәли ушаг евини һамилијә көтүрүр. Лакин бу, о демәк дејил ки, дикәр ушаг евләри бизим нәзәримиздән гачачаг. Биз бу тәшәббүсүмүзә гошулмағы ајры-ајры адамлара, тәшкилатлара, имканы бөјүк олан идарәләрә төвсијә едирик.

Бу јазыда биз ушаг евләринин бә'зи проблемләриндән сөһбәт ачмаға чалышдыг. Бу барәдә сизин фикирләриниз нәдир? Ушаглара әмәли көмәк көстәрмәк үчүн нә кими тәклифләриниз вар? Ушаг евләри сакинләринин сајынын артмамасы үчүн нә етмәк олар? Сизин һәр бир мәктубунузу бу ушагларын талеји үчүн нараһатлыг кими гәбул едәчәјик.

Сәдагәт КӘРИМОВА.

КӨРҮШ

СОВЕТ ХАРАКТЕРИ

АТЫЛМЫШ ВӘ ТАПЫЛМЫШ КӨРПӘ

Ахшам саат сәккизи өтмүшдү. Гурбан шәһәрин кәнарында — «Чөлјолу»ндан хејли ашағы, тәзә асфалт заводунун јанында дајанмышды. Узагдан түтүн јери көрүнүрдү. Гурбан јеканә гызы Баһар үчүн моругла долдурдуғу ведрәни јолун кәнарына гојду. Икинчи ведрә бош иди. Ону чевириб үстүндә отурду. Машын көзләмәјә башлады.

Әтрафа дәрин сүкут чөкмүшдү. Гурбан бирдән... көрпә гығылтысы ешитди. Амма гулагларына инанмады. «Кечәнин бу вахты бурада ушаг нә кәзир?». Амма сәс кәсилмирди. Әтрафа бојланды, ирәли јериди, коллуғун ичини ахтарды. Вә... гаранлыгда көзүнә дәјән чанлыја тәрәф әјилди—ушаг иди. Ону нимдаш јорғана бүкмүш, бәләји мәфтиллә бағламышдылар. Гурбан әввәл чашыб галды. Нә едәчәјини билмәди. Кимсәсиз чөлдә вар-кәл еләмәјә башлады... Ушағын анасыны һајлады... Јахынлыгдакы түтүнлүјү кәзди... Амма сәсинә сәс верән олмады. Кечәнин пајыз меһи, сығындығы исти гучаг көрпәни овундурмушду.

...Гапы сәссизчә ачылды. Маликә әрини ајаг сәсиндән танымышды:

—Баһары зорла овундуруб јатыртмышам,—деди.—Нә олуб, һарадајдын, кечә саат икијә ишләјир.

—Сәс еләмә Маликә, бир көр сәнә нә кәтирмишәм.

...Сәһәри күн мәсәләдән һали олан гонум-гоншу Гурбана мәсләһәт көрдү ки, көрпәни ушаг евинә версин. Амма Гурбан белә етмәди. Ону доғум евиндә диггәтлә мүајинәдән кечиртдирди вә јенә өз доғма очағына кәтирди.

Инди бир аја јахындыр ки, Гурбан кишинин мәнзилиндә сәһәрә кими ишыг јаныр. Балача Баһар өзүнә гардаш тапдығы үчүн севинир. Маликә оғул анасы олдуғу үчүн ачыг-ашкар гүрур һисси кечирир. Гурбан киши ушаға ад да гојуб: Анар.

Анарын анасы Маликә ипәк истеһсал бирлијиндә барамаачан, атасы Гурбан Һачыјев исә абадлыг комбинатында фәһлә ишләјирләр.

Јахшы ки, Анарын талеји синәсиндә үрәк әвәзинә даш кәздирән ади бир гадынын јох, Гурбан кими гајғыкеш атанын, Маликә кими өвладчанлы ананын әлиндәдир.

Ариф ГАФАРОВ,
Акиф САЛАМОВ.
Шәки рајону.

АД КҮНҮНҮ ТӘБРИК ЕДИРИК, ИСРАФИЛ БАБА!

Кировабадын ән гочаман сакини Исрафил Мәдәтов анадан олмасынын 110-чу илдөнүмүнү өз бөјүк аиләси илә бирликдә—ушаглары, нәвәләри, нәтичәләри, көтүкчәләри илә бирликдә гејд етмишдир. Онун аилә үзвләринин сајы јүз нәфәрә јахындыр. Онларын арасында мүһәндис дә, мүәллим дә, һәким дә, башга пешә мүтәхәссисләри дә, фәһлә дә, шакирд дә вардыр.

Бу јахынларда Јапонијанын «Һоккајдо симбун» гәзетинин Москва мүхбири ағсаггалын гонағы олмуш, Мәдәтовун узунөмүрлүјүнүн «сирләри» илә марагланмышдыр. Исрафил баба мүхбирин суалларына чаваб верәрәк билдирмишдир ки, арвады илә 80 ил сәмими, меһрибан доланмышдыр (арвады 22 ил бундан әввәл вәфат етмишдир), спиртли ички ичмир, папирос чәкмир, аз-аз јејир, гојун әтини, мејвә-тәрәвәзи хошлајыр. Инди, бу јашында да ишдән әл чәкмир, өз бағындакы мејвә ағачларына, күлләрә хидмәт едир.

И. Мәдәтов кәндли әмәји илә мәшғул олмуш, чамыш, инәк вә гојун сахламышдыр. О, ахырынчы дәфә 1918-чи илдә хәстәләнмишдир. О заман ағыр формада јаталаг хәстәлијинә тутулмушду. Амма мөһкәм сағламлығы сајәсиндә сағалмышдыр. Елә о вахт она демишдиләр: узун јашајачагсан.

МОСКВАЛЫ АЗӘРБАЈЧАНЛЫЛАР

ӨМРҮН ИШЫҒЫ

Шәхсијјәтинә, гәлбинә јахындан бәләд олдуғум профессор Сәид Әмираслан оғлу Әләскәровун нур јаған чөһрәсини бирчә дәфә көрмәк, ширин сөһбәтини бирчә дәфә динләмәк кифајәтдир ки, бу мәрд инсана үрәкдән бағланасан.

Профессорла танышлығымын сәбәбкары Ч. Илдырым адына Аз.ПИ-нин али ријазијјат кафедрасынын мүдири, профессор Әли Новрузовдур. О, 1984-чү илин ахырларында Москваја е'замијјәтә кәлмишди, тез-тез көрүшүб, дәрдләширдик. Аз гала һәр сөһбәтимиздә пајтахтда јашајан азәрбајчанлы алимләри ахтарыб тапмағымдан, онларла јахын әлагә сахламағымдан сөз ачырдым. Бир дәфә Әли мүәллим гәфилдән сорушду:

— Де көрүм, профессор Сәид Әләскәрову танышырсан?

«Јох» чавабы ешидәндә мәни гынады,—мүтләг таныш ол,—деди вә профессорун ев телефонунун нөмрәсини мәнә верди.

Сәид Әләскәровун көкүсоју гәдим мәдәнијјәт бешијимиз Шамахыдандыр. Ијирми ики јашында М. Әзизбәјов адына Азәрбајчан Сәнаје Институтуну битирәрәк електрик мүһәндиси ихтисасына јијәләниб вә һесаблама техникасы үзрә елми ахтарышлара башлајыб. Кәнч тәдгигатчы бир нечә илә реле апаратларында магнит силсиләләринин һесабланма үсулларына аид намизәдлик диссертасијасы һазырлајыб вә 1948-чи илдә Москвада — ССРИ ЕА-нын Автоматика вә Телемеханика Институтунун ихтисаслашмыш шурасында уғурла мүдафиә едиб.

1952-чи илдә республика Елмләр Академијасынын нәздиндә електромоделләшдирмә лабораторијасы јарадыб вә Азәрбајчанда илк дәфә нефтчыхарма сәнајесиндә һесаблама техникасындан истифадәјә башлајыб. Лабораторијада апарылан тәдгигатларын мигјасы дурмадан кенишләниб, халг тәсәррүфатына вердији игтисади сәмәрәси артыб вә нәтичәдә онун базасы әсасында Азәрбајчан ССР ЕА-нын һесаблама мәркәзи тәшкил едилиб (бу мәркәз сонралар кибернетика институтуна чеврилиб). Бакыдакы һесаблама техникасы, електрон һесаблама машынлары схем вә һиссәләри истеһсал едән бир сыра мүәссисәләрин мејдана кәлмәсиндә дә Сәид Әләскәровун зәһмәти чохдур.

1962-чи илдә Москвада (јенә дә автоматика вә телемеханика институтунда) «Пајлајычы параметрли потенсиал саһәләр вә електромагнит системләринин нәзәри мәсәләләри, һесабланма үсуллары» мөвзусунда докторлуг иши мүдафиә етмиш, бир ил сонра профессорлуға лајиг көрүлмүш, Москваја дә'вәт олунана гәдәр (јанвар, 1966) һесаблама мәркәзинә рәһбәрлик еләмиш Сәид Әләскәровун Азәрбајчанда һесаблама техникасы саһәсиндә Үмумиттифаг нүфузлу елми мәктәбин формалашмасында бөјүк һагг-сајы вар. Он илә јахын Москвада мүхтәлиф һесаблама мәркәзләринә (физики проблемләр вә оптик-физики өлчүләр институтлары нәздиндә) рәһбәрлик едиб. Бу илләр әрзиндә һәмјерлимиз тәдгигатларынын әһатә даирәсини даһа да кенишләндириб, бир-биринин ардынча елми ичтимаијјәти марагландыран әсәрләрини, ихтираларыны, нәзәри төвсијәләрини әрсәјә кәтириб, өлкәмизин танынмыш алимләриндән бири кими шөһрәтләниб. Өмрү боју өјрәндикләрини сәхавәтлә өјрәтмәјә чан атан Сәид мүәллим 1975-чи илдән педагожи ишә кечиб—Москва Гијаби Тикинти Мүһәндисләри Институтунун тәтбиги ријазијјат вә һесаблама техникасы кафедрасына мүдир сечилиб вә инди дә һәмин кафедраја рәһбәрлик едир.

Профессор С. Ә. Әләскәров 10-а гәдәр монографијанын јүздән артыг елми әсәрин, онларча ихтиранын мүәллифидир.

Елоғлумуз һаггында ешитдикләримдән:

Украјна ССР ЕА-нын академики В. М. Глушков: «Хәзәр дәнизи гојнунда нефт буругларынын учалмасында, јени нефт јатагларынын ашкара чыхарылмасында, көһнә гујуларын јенидән истисмара гајтарылмасында профессор Әләскәровун хидмәтләри әвәзсиздир. Нефт истеһсалынын мүхтәлиф просесләриндә ријази һесаблама үсулларынын тәтбиги онун ады илә бағлыдыр. Бејнәлхалг симпозиумларын бириндә Сәид Әләскәровун бу саһәдәки елми нәтичәләринә харичи мүтәхәссисләрин нечә бөјүк мараг көстәрдикләринин шаһидијәм...».

Сосиалист Әмәји Гәһрәманы, ССРИ ЕА-нын академики С. А. Лебедев: «Өлкәмиздә мүасир һесаблама техникасынын нефт сәнајесинә кениш тәтбиги саһәсиндә илк елми ишләр Әләскәровун ады илә бағлыдыр. О, елми ичтимаијјәтә потенсиал саһәләрин нәзәри мәсәләләри вә һесабланма үсуллары, ЕРҺМ-дән истифадә јолу илә кәмијјәт алгоритмләринин

Профессор Сәид Әләскәров.

алынмасы, хүсуси дәјишдиричиләр алынмасы вә дикәр саһәләрдә дә орижинал вә гијмәтли тәдгигатлары илә јахшы танышдыр...».

Ленин мүкафаты лауреаты, ССРИ ЕА-нын академики Б. Н. Петров: «Профессор Әләскәров һесаблама техникасы саһәсиндә өлкәмизин ән көркәмли алимләри сырасындадыр...».

Һәмјерлимизин елми фәалијјәтинә јүксәк гијмәт верәнләр арасында ССРИ ЕА-нын академикләри А. И. Берг, В. С. Кулебакин, А. А. Дороднитсын вә дикәр мө'тәбәр алимләр дә вар, лакин охучуну јормаға дәјмәз; јахшысы будур, истинадларын «боғчасы»ны көстәрим. Нүмунә кәтирдијим рә'јләри профессорун шәхси архивиндәки нәһс бир «дүјүнчә»дән чәзәләмишәм. Һәмин «дүјүнчә»нин јаранма тарихчәси ијирми или һаглајыб. 1968-чи илдә доғма Бакымыздан профессор Сәид Әләскәрова гојма-һарај бир «мүждә» чатдырдылар ки, бәс, дурма, тез ол, сәнәдләрини һазырла, көндәр, сәни академијамыза мүхбир үзв сечмәк нијјәтинә дүшмүшүк. Бурада оланда елм јолунда чалдығын күлүнкүн сәси гулагларымызда чинкилдәјир һәлә дә. Сағ ол, пајтахтда да башымызы уча едирсән! Гој көрсүнләр, билсинләр ки, биз лајигли оғулларымызын гәдир-гијмәтини уча тутуруг.

Башыны ашағы салыб совет елминин зәнкинләшмәси наминә кечәсини күндүзүнә гатан профессор Әләскәров инсана инамы һәјатын чөвһәри саныр. Одур ки, дејиләнә әлүстү инанды, өзү демиш, гызылдан гијмәтли нә гәдәр вахтыны «хәрчләди»... Анчаг һәдәр јерә. Академија сечкиләр дә олду вә с. Әләскәров исә сечиләнләр сырасына лајиг билинмәди.

Бә'зән килејләнирик ки, гонум-гоншулардан пајтахтын елм очагларында чохлу мүхбир үзвләр, академикләр вар, биздән исә... Бәс нијә һеч дүшүнмүрүк, јахуд дүшүнмәк истәмирик ки, гонум-гоншулар биз чыхартдығымыз пәстаһлардан нисбәтән узаг олмушлар, белә ишләрдә ағыллаı тәдбирлә, узагкөрәнликлә, ишбиләнликлә тәрпәнирләр?..

Нә исә... гајыдаг мәтләбә. Профессор Сәид Әләскәров гијмәтли вә мәһсулдар елми әмәји сајәсиндә мүтәхәссисләр арасында нүфуз да газаныб, ад-сан да, шан-шөһрәт дә. Истe'дадлы алимин елми әсәрләри, онларын практик тәтбиги өлкәмиздә кениш јајылыб. Онун сорағы харичдән дә кәлир (АБШ, Франса, Мачарыстан вә б.), бејнәлхалг мүшавирә, конфранс, конгрес, симпозиумларда азәрбајчанлы алимин дәрин мәзмунлу елми мә'рузәләри әчнәби мүтәхәссисләри аз марагландырмајыб. Сәид Әләскәров ихтисасы, елми мараг даирәси үзрә Үмумиттифаг елми мәчлисләрин дә даими иштиракчысыдыр. Һәмјерлимиз «Микроелектроника» Үмумиттифаг елми журналынын редаксија һеј'әтинин («Һесаблама техникасы» серијасы) вә бир нечә елми шуранын үзвүдүр. Мүәллимин бөјүклүјү шакирдләрин уғурлары илә һесабланыр, һәмјерлимизин шөһрәт көһләни бу мејданда да бүдрәмәјиб, Бакыда вә Москвада јетишдирдији әлли нәфәрдән артыг техника елмләри намизәди вә докторлары алимин елми идејаларынын лајагәтли давамчыларыдыр. Алимин планлары чох, арзулары боллур, тәки сағлыг олсун. Арзулар ичиндә бир арзусу даһа шириндир Сәид мүәллимә. О да оғланлары Әмирлә Асланын тәрпәнишиндән асылыдыр. Баба олмаг арзусундан сөз саланда профессорун чөһрәсинә хош, мүлајим бир тәбәссүм гонур, чичәји чыртлајыр елә бил:

— Гардаш, икиси дә али тәһсилли ријазијјатчыдыр, Ломоносов адына МДУ-ну гуртарыблар, елми-тәдгигатла мәшғулдурлар. Ишләри дә пис дејил. Елми-тәдгигат институтунда ишләјирләр. Залым ушаглары, һа көзләјирәм, бир кәлиб десинләр ки, а киши, дур филанкәсин гызына елчи кет. Һәләлик ағызларына су алыб, дурублар...

Халгымызын лајагәтли оғлу, көркәмли алим Сәид Әләскәров барәдә мүхтәсәр гејдләрими хош бир диләклә битирмәк истәјирәм:

— Ағсаггал, арзунуз тезликлә чин олсун. Сизә сағлам вә узун өмүр, јарадычылыг севинчләри диләјирәм.

Абузәр БАҒЫРОВ.

АЗӘРБАЈЧАН ДИЛИ: СЕВӘК, ГОРУЈАГ, ӨЈРӘНӘК

ТҮРКОЛОЖИ КОНФРАНС

Бу күнләрдә Гырғызыстан ССР-ин пајтахты Фрунзе шәһәриндә бешинчи Үмумиттифаг түрколожи конфранс кечирилмишдир. Конфрансын ишиндә 700 нәфәрә јахын алим вә тәдгигатчы иштирак едирди.

Конфрансын ачылышында халг јазычысы Ч. Ајтматов кениш мә'рузә илә чыхыш етди. Нәинки ССРИ-дә, еләчә дә дүнја мигјасында чохшахәли түркolокија елмини кениш шәкилдә сәчијјәләндирди вә онун гаршысында дуран вәзифәләрдән данышды. О, өлкәмиздә вә онун һүдудларындан узагларда түркolокија саһәсиндә јорулмадан чалышан алимләрин сә'јләрини бирләшдирмәјә чағырды. Гырғыз халг епосу «Манас» вә дикәр түркдилли халгларын епосларынын бу халгларын тарихинин, дилинин, мәншәјинин, адәт вә ән'әнәләринин өјрәнилмәсиндә өлкәмиздә кедән ингилаби јенидәнгурма вә ашкарлыг ишығында өјрәнилмәсинә бөјүк еһтијач дујулдуғуну көстәрди. Гејд едәк ки, конфранс күнләриндә Ч. Ајтматовун рәһбәрлији алтында «Манас» епосуна һәср олунмуш Үмумиттифаг симпозиуму да кечирилирди.

Конфрансын мүхтәлиф бөлмәләриндә республикамызы тәмсил едән дилчи алимләримиздән А. Ахундов, К. Вәлијев, Т. Һачыјев, Р. Мәһәррәмова, З. Әлизадә, Ф. Вејсәлов, Ә. Рәчәбов, А. Мәммәдов, В. Пинес вә Н. Худијевин, әдәбијјатшүнасларымыздан Ә. Саләддинин, М. Һәкимовун вә башгаларынын мә'рузәләри бөјүк марагла динләнилди.

Конфрансда морфолокија бөлмәсинә рәһбәрлик едән А. Ахундов түрк дилләриндә фе'л шәкилләринин елми шәрһиндә сыра категоријасы анлајышынын вачиблијиндән данышды.

Т. Һачыјев «Азәрбајчан милли әдәби дилиндә гәдим милли дилимизин нормасы елементләри» мөвзусунда, Ә. Рәчәбов «Орхан-Јенисеј» абидәләринин дилиндә исми сөз бирләшмәләринин ишләнмә хүсусијјәтләри барәдә, Р. Мәһәррәмова Азәрбајчан әдәби дили тарихинин тәртиби принсипләриндән, «Советская тюркология» журналынын редактор мүавини А. Мәммәдов гәдим түрк консонантизминин бәрпасына комплекс шәкилдә јанашмағын вачиблијиндән данышдылар.

К. Вәлијев проза илә поезијанын гаршылыглы әлагәсиндән данышараг «Горгуд» абидәсинин илкин вариантынын нәзм шәклиндә мөвчудлуғу фикрини ирәли сүрдү.

«Азәрбајчан халгынын «Короғлу» епосунда Гыратын бәдии образы»ндан сөһбәт ачан В. И. Ленин адына АПИ-нин әмәкдашы М. Һәкимов «ајғыр/ајғырат» вә «гырат» лексемләринин арасындакы тарихи-лингвистик әлагәләрдән данышды.

Танынмыш алим Ә. Саләддин конфрансда Низами јарадычылығы вә түркдилли халгларын мифолокијасы» мөвзусунда марагля мә'рузә илә чыхыш етди.

Ф. Вејсәлов «М. Казымбәј әсәрләриндә дилин нәзәри мәсәләләри» адлы мә'рузәсиндә ону икидиллилијин баниләриндән бири кими көстәрди. Көркәмли дилчинин елми ирсиндән чохлу факт кәтирәрәк онун билингвизм саһәсиндәки көрүшләрини фонетик вә фоноложи аспектләрдә ишыгландырды. Мә'рузәдә гејд едилди ки, М. Казымбәј полиглот олмагла бәрабәр, һәм дә јахшы нәзәријјәчи вә тәдгигатчы иди. О, гејд етди ки, М. Казымбәјин дүнја дилчилик елминин инкишафына күчлү тәкан вермиш нәзәри ирси һәлә дә өјрәнилмәмиш галыр.

ССРИ-нин 50 иллији адына АПХДИ-нин експериментал фонетика лабораторијасында апарылан тәдгигатларын нәтичәләри һаггында бу сәтирләрин мүәллифинин вә Ј. Мүршүдовун чыхышлары бир даһа көстәрди ки, бу лабораторијада дилимизин фонетик гурулушунун тәчрүби јолла өјрәнилмәси елмин мүасир тәләбләри сәвијјәсиндәдир.

Конфранс күнләриндә Гырғызыстан телевизијасы икидиллилик проблемләринә һәср олунмуш мүсаһибә кечирди. Саат јарымлыг телевизија верилишиндә Москва, Бакы, Алма-Ата, Дашкәнд, Фрунзе шәһәрләриндән олан алимләр икидиллилијин ролундан, әһәмијјәтиндән вә кәләчәк проблемләриндән сөһбәт ачдылар. Мүсаһибәдә республикамызы тәмсил едән Ф. Вејсәлов икидиллилијин нәзәри вә практик әһәмијјәтиндән сөз салды, лакин онун јанлыш олараг бир истигамәтдә апарылмасы әлејһинә чыхыш етди. О көстәрди ки, мүттәфиг республиканын јерли әһалиси рус дилини сә'јлә өјрәндији кими, бу еһтијачы бүтүн варлығы илә дујдуғу кими, республикада јашајан дикәр халгларын вә етник групларын нүмајәндәләри дә әразисиндә јашадығы республиканын милли дилини өјрәнмәли вә бу дилдә данышмағы бачармалыдырлар.

Конфрансын иштиракчылары бир нечә күн әрзиндә бу гәдим дијарын көрмәли јерләринә — Иссык-кула, Иссыг-атаја, XI әсрдә әрәб әлифбасы илә «Кутадгу билиг» поемасыны јазмыш Јусиф Балагасунлунун вәтәнинә баш чәкдиләр. Филармонијада Гырғызыстан инчәсәнәт усталарынын иштиракы илә бөјүк консерт тәшкил едилди. Сајсыз-һесабсыз шәхси көрүшләрлә јанашы рәсми чәрчивәдә кечирилән тәдбирләр түркolокија елминин кәләчәк уғурлары үчүн јахшы зәмин олачагдыр.

V Үмумиттифаг түрколожи конфрансын јекун ичласында нөвбәти VI түрколожи конфрансын Уфа шәһәриндә чағырылмасы гәрара алынды. Верилмиш чохлу тәклифләрдән бири дә бу олду ки, нөвбәти конфрансда мә'рузәләр түркдилли халгларын өз дилләриндә охунсун. Тәклиф јекдилликлә гәбул олунду.

М. СӘФӘРОВ,
ССРИ-нин 50 иллији адына АПХДИ-нин експериментал фонетика лабораторијасынын мүдири.

ПЕДАГОЖИ ШУРА

ЈЕНИ ГАЈДАДА ИШЛӘМӘЛИ

Бакыдакы Н. Туси адына 173 нөмрәли мәктәби кечән дәрс илиндә 44 нәфәр оғлан вә гыз битирмишдир. Онлардан 18-и али вә орта ихтисас мәктәбләринә дахил олмушдур, галанлары исә халг тәсәррүфатынын мүхтәлиф саһәләриндә ишләјирләр.

Мәктәбин 9—10-чу синифләриндә ријазијјат дәрсләри дәринләшдирилмиш програм үзрә тәдрис олунур. Бу да шакирдләрдә дәгиг елмләрә гаршы күчлү мараг ојадыр. Кәләчәкдә исә дөрдүнчү синифдән башлајараг ријазијјат фәнининин дәринләшдирилмиш програм үзрә тәдриси нәзәрдә тутулур. Бу мәгсәдлә һазырда мәктәбдә мүгајисәли тә'лим методларындан истифадә едилир.

Мәктәбдә «Ичбари тәһсил почту» фәалијјәт көстәрир. Мәгсәд шакирдләр арасында мәктәбдәнјајынма һалларына сон гојмаг, һәмчинин еһтијачы олан аиләләрә вахтында мадди јардым көстәрмәкдир. Бу иш шакирдләрин өзләринин иштиракы илә апарылыр. Онлар мәктәбин јерләшдији микрорајонда бир сыра мәдәни-күтләви тәдбирләрин кечирилмәсинә, «аилә-мәктәб» әлагәсинин күчләндирилмәсинә сә'ј көстәрирләр.

Шакирдләрин физики тәрбијәси илә бағлы педагожи коллектив бөјүк нараһатчылыг кечирир. Бу да сәбәбсиз дејил: идман саһәсиндә индијәдәк көзәчарпан уғурлар газанылмамышдыр. Чүнки мәктәбдә ади идман салону јохдур. Одур ки, шакирдләр сон илләрәдәк идман дәрсләриндә бош вахт кечирмишләр. Јалныз үч ил әввәл мәктәбин һәјәтиндә мүасир типли идман гурғулары дүзәлдилмишдир. Лакин шакирд вә идман мүәллимләринин бу гурғулара лагејд мүнасибәти нәтичәсиндә онлар јарарсыз вәзијјәтә дүшмүшдүр.

Даһа бир мәсәлә. Шакирдләр арасында мүхтәлиф мусиги аләтләриндә чалмағы бачаранлар вә јахшы сәси оланлар вар. Һәтта тәһсил очағында ансамбл јаратмаг тәшәббүсү галдырылмышды. Тәәссүф ки, дәрсдәнкәнар вахтларда шакирдләри мәктәбә чәлб етмәк мүшкүл мәсәләјә чеврилмишдир. Тәгсир исә әсасән валидејнләрин үзәринә дүшүр. Онларын чоху ушагларын дәрсдән сонра мәктәбдә олмасыны гадаған едир.

Мүәллимләри, шакирдләри вә валидејнләри дәрсликләрин чатышмазлығы хүсусилә нараһат едир. Мәсәлән, мәктәбдә «Ичтимаијјат», «Азәрбајчан тарихи» дәрсликләринин һәр бириндән чәми үч нүсхәдир. Бунун һансы чәтинликләри јаратдығынын шәрһинә еһтијач јохдур. Лакин шакирдләрин өзләринин китаблара гаршы «амансыз» олмаларыны да кизләтмәк лазым дејил. Онлар дәрсликләрлә истәдикләри кими рәфтар едир, нәтичәдә китаблар вахтындан әввәл сырадан чыхыр...

Бүтүн бунлар барәдә мүәллимләрин, валидејнләрин, шакирдләрин вә ичтимаијјәт нүмајәндәләринин бу күнләрдә кечирилмиш үмуммәктәб конфрансында данышылмышдыр.

Мәктәбин директору С. Мәммәдова һесабатында конфранс иштиракчыларыны нараһат едән башга мәсәләләр үзәриндә дә дајанмыш, һәмчинин проблемләрин һәлли үчүн көрүләчәк ишләр һаггында мә'лумат вермишдир.

Конфрансда 15 нәфәрдән ибарәт мәктәб шурасы јарадылмышдыр. Шура мәктәб һәјаты илә бағлы мејдана чыхан проблемләрин арадан галдырылмасында педагожи коллективә јахындан көмәк едәчәк.

КРИПТОГРАМ

Бу криптограмда мәшһур Азәрбајчан шаири Н. Кәнчәвинин әсәрләриндән ики мисралыг чүмлә јазылмышдыр. Әкәр верилләнләрә дүзкүн чаваб тапыб, нөмрәләри һәрфләрлә әвәз етсәниз, һәмин мисралары охуја биләрсиниз.

I. 10. 15. 8. 3. 3. 2. 10—Педагожи ишчи.

II. 4. 11. 17. 2. 1—Јазычы Әфганын романы.

III. 19. 8. 16. 8. 7. 11. 9—Әдвијјат.

IV. 13. 5. 6. 15. 14—Ағач.

V. 12. 11. 11. 18. 11—Нидерландда шәһәр.

Тәртиб едәни:
Салеһ ӘЛИЈЕВ,
Ағсу рајону, Калха кәнд орта мәктәбинин мүәллими.

ТҮРК ВОКАЛЧЫЛАРЫ ИЛӘ КӨРҮШ

Түркијә мүғәнниләри Ч. Вердинин М. Ф. Ахундов адына Азәрбајчан Академик Опера вә Балет Театрында көстәрилән «Отелло» операсында бөјүк мүвәффәгијјәтлә чыхыш етмишләр. Анкара Опера вә Балет Театрынын солистләри Осман Кејоғлу вә Күлкә Шәкәрәмбәр Отеллонун вә Дездемонанын ролларыны ифа етмишләр. Тамашанын дирижору Азәрбајчан ССР халг артисти Рауф Абдуллајев иди.

Р. Абдуллајев Азәринформун мүхбиринә демишдир: бөјүк италјан бәстәкары Чузеппе Вердинин анадан олмасынын 175 иллији јахынлашыр. Бизә хошдур ки, бу әламәтдар һадисәјә һәср етдијимиз тамашада Азәрбајчан сәһнәсинин усталары илә бирликдә түрк һәмкарларымыз да чыхыш етдиләр. Гонагларымыз јүксәк сәнәткарлыға, ә'ла вокал габилијјәтинә, сәһнә мәһарәтинә малик олан көзәл мүғәнниләрдир. Онларын ојнадығы роллар Верди мусигисинин руһу илә јахындан сәсләшир.

Бакыдакы сахсы габлар заводунун кәнч әмәк габагчылларындан сөз дүшәндә Рејһан Әләкбәрованын ады биринчиләр сырасында чәкилир. Рејһанын мүхтәлиф нөв габларын үзәринә чәкдији шәкилләр јарашығы илә зөвг охшајыр, бурахылан мәһсулун кејфијјәтинә јүксәк тә'сир көстәрир. Рејһан доғма мүәссисәнин ичтимаи һәјатында да фәал иштирак едир. Шәкилдә: Р. Әләкбәрова.

«ДАСТАН» ТЕАТРЫ

Дашкәсәндә јарадылмыш «Дастан» театрынын ики јашы вар. Улу озан-ашыг сәнәтининин надир нүмунәләринин, јаддашларда јашајан мәһәббәт вә гәһрәманлыг дастанларымызын һәјата гајтарылмасы кими нәчиб бир иши гаршысына мәгсәд гојан бу коллектив һәмин истигамәтдә јарадылмыш илк вә һәләлик јеканә театрдыр.

Дашкәсәнлиләр индијәдәк бир нечә дастан-тамаша һазырлајыблар. «Әләскәрин Сәһнәбанысы», «Әләскәр вә Дәли Алы», «Ашыг Һүсејн Шәмкирлинин Нахчыван сәфәри» тамашалары Товузда, Газахда, Гасым Исмајыловда, Кәнчәдә, Сумгајытда марагла гаршыланыб.

Кечән ил театр «Илләр ајрысы», јахуд «Әләскәрин Сәһнәбанысы» тамашасы илә икинчи республика халг јарадычылығы фестивалынын јекун турунда иштирак едиб. Ики саата гәдәр давам едән бу дастан-тамаша сәнәтсевәрләрин вә мүтәхәссисләрин диггәтини чәлб едиб вә театр фестивалын лауреаты адына лајиг көрүлүб. Ашыг Әләскәр ролунун ифачысы Мәммәд Әскәров, Ашыг Алы ролуну ојнајан Шакир Мәммәдһәсәнов вә Әләскәрин әмиси гызы Зөһрәни ојнајан Һәмајыл Мусајева тәбии ифалары, көзәл саз чалмаглары, ширин авазла охумаглары илә дастан-тамашанын чанлы алынмасына чалышыблар. Мүтәхәссисләрин фикринчә, бу тамаша орижинал јарадычылыг ахтарышларына мејл едән, өз үслубуну, өз јөнүнү тапмыш, көзәл импровизасија бачарығы илә диггәти чәлб едән исте'дадлы бир театр коллективинин јарадычылыг уғурларындан хәбәр верир.

Һәр үч тамашанын гурулушуну верән Хыдыр Нәсибов дастанчылыг ән'әнәләрини горујуб сахлаја билмиш, синкретик сәнәтин сәчијјәви хүсусијјәтләрини үзви шәкилдә әлагәләндирмәјә наил олмушдур. Ихтисасча физик олан Хыдыр мүәллим театрын јарадычысы вә режиссорудур. Ел әдәбијјатынын, ашыг сәнәтинин маһир биличиси Хыдыр Нәсибов гыса мүддәтдә исте'дадлы бир коллектив јарада билиб. Дастан-тамашаларда пешәкар ашыгларла јанашы фәһләләр, металлурглар да иштирак едирләр.

Хыдыр Нәсибов театрын јарадычылыг принсипләриндән данышаркән гејд едир:

—Дастанларымызын сәһнәләшдирилмәси, тамашаја гојулмасы онларын популјарлашдырылмасы вә јашадылмасы јолунда башлыча васитәләрдән биридир. Дастанларымызын, үмумијјәтлә, ашыг сәнәтинин тәблиғиндә мүәјјән проблемләримиз вар. Телевизијанын «Дастан ахшамы» верилиши јаранмыш бошлуғу долдурмаг үчүн чох аздыр. Театрымыз һәләлик кичик дастанлары сәһнәләшдирир, белә ки, ашыг сәнәтинин спесифик чәтинликләри вар вә биз дә буну нәзәрә алырыг. Тәчрүбәмизин азлығы да өзүнү һисс еләдирир. Илк тамашаларымыз, дејәсән, пис алынмајыб. Кәләчәкдә биз мүрәккәб драматуржи мәтни, биткин композисијасы олан бир нечә мәһәббәт вә гәһрәманлыг дастанларымызы сәһнәләшдирмәк фикриндәјик. Һазырда коллективимиз ики һиссәли «Ашыг Мәһәммәд» дастан-тамашасы үзәриндә ишләјир. Ону да дејим ки, биз јалныз ашыг јарадычылығына, дастанлара јох, халг әдәбијјатынын бүтүн жанрларына, милли адәт-ән'әнәләримизә, етнографијамызла бағлы мүхтәлиф гајнаглара үз тутуруг. Бу јахынларда баһар бајрамы мәрасими илә бағлы бир тамаша һазырламышыг. Бу тамашаларла республикамызын бир нечә шәһәр вә рајонларында чыхыш етмәк фикриндәјик. Театрымызын әсас мәгсәди ел әдәбијјаты һәвәскарларыны классик ашыгларымызын һәјат вә јарадычылығы илә бағлы јени дастан-тамашаларла севиндирмәкдир. Бу мәгсәдлә биз Дәрја Мәһәммәд, Микајыл Азафлы, Әдаләт Нәсибов, Ашыг Сәмәд кими устад сәнәткарларымызла һәмишә јарадычылыг әлагәләриндә олачаг, онларын һафизәсиндә јашајан дастанларын халга чатдырылмасына чалышачағыг. Театрымызын ајры-ајры шәһәр вә рајонларда давамчыларынын јаранaчағына, Бакыда «Дастан» театрынын ачылачағына үмид едирик.

«Дастан» даим ахтарышдадыр. Әминик ки, онун өмрү узун олачаг. Дастанларымызын өмрү кими, улу озан-ашыг сәнәтинин өмрү кими...

«Илләр ајрысы», јахуд «Әләскәрин Сәһнәбанысы» дастан-тамашасындан бир сәһнә.

Ш. МЕҺДИ.

МӘКТӘБ МУЗЕЈИНИН СӘРВӘТИ

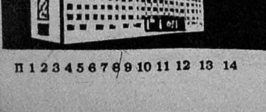
Бәрдә шәһәриндәки 6 нөмрәли орта мәктәбин директору Севда Јусифова өз евиндәки дәдә-баба јадикарлары вә әманәти олан кәрдәкбашыны, надир халча вә тарихи кәдәкчәни мәктәбин музејинә бағышламышдыр. Кәрдәкбашы вә халча XVIII әсрин әл ишләридир.

С. Јусифованын тәшәббүсү вә јахындан көмәји илә ики ил әввәл мәктәбдә дијаршүнаслыг музеји јарадылмышдыр. Музеј аз вахтда зәнкин сәрвәт топламышдыр. Експонатлар ерамыздан әввәлки III әсрдән бу күнә кими бөјүк бир тарихи дөврү әһатә едир. Тәкчә Бәрдә шәһәринин тарихиндән сөз ачан експонатларын сајы миндән артыгдыр. 6 нөмрәли мәктәбин дијаршүнаслыг музеји тарих дәрсләринин мәктәбләрарасы тәдрис базасына чеврилмишдир. Республика Мәркәзи ушаг екскурсија-турист стансијасынын маршрутлары бу көзәл сәнәт очағындан тез-тез кечир.

Музејә кәләнләр бурада ханын ова һазырлығыны тәсвир едән надир халча вә гијмәтли кәдәкчәјә һејрәтлә тамаша едирләр. Мараглыдыр ки, Севда Јусифова нәслиндән галмыш бу әшјалары мәктәб музејинә гыса мә'луматла төһфә вермишдир. Бурада дејилир: «Нәнәмин анасы Мәшәди Сарај ханым Шушанын Чухурмәһәллә һиссәсиндә јашамыш вә хан гызы Натәванын рәфигәси олмушдур. Сарај ханым бу достлуг хатиринә өз гызынын адыны Натәван сөзүнә јарашдырыб Матәван гојмушдур. Матәванын, јә'ни мәним нәнәмин он ики јашы тамам оланда кәдәкчәни она хан гызы бағышламышдыр. Кәдәкчәни нәслимизин бүтүн нүмајәндәләри тәкчә Натәванын һәдијјәси кими јох, һәм дә очун әл иши кими горумушлар». Хара вә Самур дәрисиндән гызылы сапларла тикилмиш кәдәкчә тәп-тәзә галмышдыр. Көрүнүр, бу, бөјүк шәхсијјәтин төһфәси олдуғу үчүн һеч кәс ону кејмәмишдир.

М. ӘЛИЈЕВ,
Азәринформун мүхбири.

Редактор мүавини Е. МЕҺРӘЛИЈЕВ.

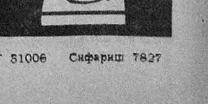

РЕДАКСИЈАНЫН ВӘ МӘТБӘӘНИН ҮНВАНЫ:
370146, БАКЫ—146,
МӘТБУАТ ПРОСПЕКТИ,
529-чу МӘҺӘЛЛӘ.

Редаксија VIII мәртәбәдә јерләшир.

ТЕЛЕФОНЛАР

Редактор—32-12-65; редактор мүавини—32-12-46; мәс'ул катиб—32-60-95; шө'бәләр; комсомол һәјаты вә әмәкчи кәнчләр—32-19-27; тәблиғат вә коммунист тәрбијәси—32-60-62; елм вә тәдрис мүәссисәләри—32-19-09; јарадычы кәнчлик вә естетик тәрбијә—32-19-08; мәктублар—32-29-11; бөлмәләр: бәдән тәрбијәси, идман вә күтләви мүдафиә ишләри—32-60-62; комсомол прожектору—32-60-62; корректор—32-19-21; фотолабораторија—32-60-66; мә'лумат үчүн—38-53-69; мүһасибат—32-79-44; е'ланлар—38-53-63.

П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 М 1 2 3 4 5 6 7 8 БАКЫ, «КОММУНИСТ» НӘШРИЈЈАТЫНЫН МӘТБӘӘСИ. БАКУ, ТИПОГРАФИЯ ИЗДАТЕЛЬСТВА «КОММУНИСТ». ФГ 51006 Сифариш 7827